

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Emilia Varadi Karlsson

Röstbindningsavtal som makt- fördelare i privata aktiebolag

En studie i ljuset av aktiebolagslagens (makt)balans mel-
lan olika aktieägarintressen

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: David Dryselius

Termin: VT 2026

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
Förord.....	6
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod och material.....	10
1.5 Forskningsläge.....	14
1.6 Disposition.....	16
2 Aktiebolagsrättens struktur	18
2.1 Inledning.....	18
2.2 Allmänt om aktiebolag	18
2.2.1 Privata och publika aktiebolag	18
2.2.2 Aktieägargrupper.....	19
2.2.2.1 Balans mellan olika ägarintressen	20
2.2.2.2 Egen kommentar.....	22
2.2.3 Om kontrollen över bolaget	22
2.3 Aktiebolagets beslutsstruktur	23
2.3.1 Beslutsrättigheter.....	23
2.3.2 Bolagsorganen.....	24
2.3.3 Majoritetsprincipen	25
3 Aktieägaravtal som avtalstyp.....	27
3.1 Inledning.....	27
3.2 Aktieägaravtalets reglering.....	27
3.3 Avtalsparterna och förhållandet	28
3.4 Motiv för avtalsingående.....	28
3.5 Särskilt om bestämmelser i aktieägaravtal	30
3.5.1 Rättighetsbindningar	30
3.5.2 Koncentration och spridning av makt	31
3.6 Rättsverkningar.....	33
3.6.1 Separationsprinciperna.....	33
3.6.2 Aktiebolagsrättslig genomslagskraft i praktiken.....	35
4 Särskilt om röstbindningsavtal	37
4.1 Inledning.....	37
4.2 Terminologi	37

4.3	Om aktieägares rösträtt.....	38
4.4	Beslutsbindningar	39
4.4.1	Allmänt.....	39
4.4.2	Aktörsbindningar – särskilt om röstbindningar.....	40
4.5	Den närmare innebörden av röstbindningsavtal	42
4.5.1	Förekomst och syften	42
4.5.2	Röstbindningsklausuler	43
4.6	Röstbindningsavtalens rättsverkningar.....	46
4.6.1	Synen i lagförarbeten och den juridiska doktrinen	46
4.6.2	Röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext.....	47
5	Diskussion.....	49
5.1	Inledning.....	49
5.2	Röstbindningsavtalets funktion och effekter för bolagets beslutsfattande	49
5.3	Röstbindningsavtalets betydelse för maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen i bolaget.....	53
5.4	Sammanfattande slutsatser	56
6	Avslutande reflektioner	57
	Källförteckning	58

Summary

The shareholders' agreement serves as a fundamental governance instrument in company law. A common form is the voting agreement, which regulates how the parties vote at the general meeting. Companies often consist of different shareholder groups, and the preparatory works indicate that the Swedish Companies Act is intended to maintain a "balance" between different shareholder interests. Given this, voting agreements emerge as an interesting contractual mechanism in a corporate law context, since such agreements are characterized by either dispersing or concentrating power within a company. This thesis therefore examines voting agreements in private limited liability companies, focusing on their significance for decision-making, as well as the balance of power and the balance between different shareholder interests.

The study initially examines the structure of company law by analyzing private limited liability companies, their decision-making structure, different shareholder groups, and the majority-minority relationship. It concludes that two shareholder groups generally emerge within a company: a minority and a majority, where the balancing of interests between these two sides appears to be a complex issue in corporate law in light of doctrinal writings and statements in the preparatory works. Central components of the company's decision-making structure are the general meeting, the majority principle (Sw. "majoritetsprincipen"), and shareholders' voting rights.

A subsequent analysis of shareholders' agreements and voting agreements demonstrates that the distinction between distribution of power and concentration of power is central to the function of voting agreements. Moreover, this distinction is well established in Swedish legal doctrine, where both Roos and Arvidsson have examined the conceptual framework in detail. Both types seek to modify the effects of the majority principle by prescribing a more or less far-reaching distribution of power at the general meeting. However, the extent to which voting agreements influence corporate decision-making depends on several factors, including the corporate law principle of separation (Sw. "den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen"), under which such agreements lack direct corporate legal effect.

The conclusion is that the function of voting agreements in private limited liability companies is contingent on several factors, including the perspective adopted by the parties. Regardless of whether the agreements concentrate or disperse power, voting agreements can influence decision-making and the distribution and balance of power within the company. Consequently, such agreements may in some cases limit the expression of different shareholder interests. Power-concentrating agreements may hinder such an opportunity due to the fact that power is concentrated among a limited group of shareholders, whereas power-dispersing agreements may facilitate a broader accommodation of shareholder interests through their power-balancing effect.

Sammanfattning

Aktieägaravtal utgör ett vanligt styrinstrument inom aktiebolagsrätten. En vanlig variant är *röstbindningsavtal* som föreskriver hur avtalsparterna ska rösta vid bolagsstämman. I aktiebolag förekommer ofta olika aktieägargrupper, och av förarbetena att döma ska aktiebolagslagen tillgodose en ”balans” mellan olika aktieägarintressen. Mot denna bakgrund framstår röstbindningsavtal som en intressant avtalsfigur i en bolagsrättslig kontext, eftersom sådana avtal kännetecknas av att sprida eller koncentrera makten i ett aktiebolag. Uppsatsen behandlar därför röstbindningsavtal inom privata aktiebolag, med fokus på vilken betydelse sådana avtal har för beslutsfattandet i bolaget, men även maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen.

Framställningen undersöker inledningsvis aktiebolagsrättens struktur genom att analysera privata aktiebolag, systematiken i beslutsstrukturen, olika aktieägargrupper och förhållandet mellan majoriteten och minoriteten. Härvid konstateras att det normalt framträder två aktieägargrupper i ett aktiebolag: en minoritet och en majoritet, där intresseavvägningen mellan dessa två sidor framstår som en komplicerad bolagsrättslig fråga i ljuset av doktrin- och förarbetsuttalanden. Bolagets beslutsstruktur består av flera komponenter som är centrala för beslutsfattandet: bolagsstämman, majoritetsprincipen och aktieägars rösträtt.

En efterföljande analys av aktieägaravtal och den närmare innebörden av röstbindningsavtal visar att distinktionen mellan maktspridning och maktkoncentration är central för att beskriva röstbindningsavtalens funktion. Därtill är distinktionen väletablerad i doktrinen, där både Roos och Arvidsson behandlat begreppsbildningen ingående. Gemensamt för maktkoncentrerande och maktspridande röstbindningsavtal är att de syftar till att modifiera effekterna av majoritetsprincipen genom att föreskriva en mer eller mindre långtgående maktindelning vid bolagsstämman. I vilken utsträckning röstbindningsavtal påverkar beslutsfattandet beror på olika faktorer, däribland den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen som innebär att avtalet saknar bolagsrättslig verkan.

Sammanfattningsvis visar framställningen att olika aspekter påverkar vilken funktion ett röstbindningsavtal har i privata aktiebolag, däribland vilket partsperspektiv som intas. Det kan konstateras att ett röstbindningsavtal, oavsett om avtalet sprider eller koncentrerar makten, påverkar bolagets beslutsfattande om det får genomslag. Att röstbindningsavtal koncentrerar eller sprider makten innebär även att maktfördelningen i bolaget påverkas, och likaså maktbalansen. Detta resulterar i att röstbindningsavtal i vissa fall kan försvåra möjligheten för olika aktieägarintressen att komma till uttryck i bolaget. Ett maktkoncentrerande röstbindningsavtal kan försvåra en sådan möjlighet eftersom makten koncentreras hos en begränsad krets av aktieägare, medan maktspridande röstbindningsavtal snarare kan bidra till att fler ägarintressen tillgodoses på grund av avtalens maktutjämnande effekt.

Förord

Ett visst vemod följer med insikten att detta arbete markerar slutet på min tid som juriststudent. Kanske är det för att jag nu står vid mållinjen och kan blicka tillbaka på fyra och ett halvt år av studier som har varit intensiva, utmanande och viktigast av allt, otroligt givande. Det som en gång kändes avlägset är nu ett faktum, och de erfarenheter som har präglat resan hit gör detta avslut än mer betydelsefullt.

Juristprogrammet har gett mig mycket. Vänskaper för livet, den juridiska metoden som numera sitter i ryggmärgen och en analytisk förmåga som är mitt skarpaste verktyg. Jag känner mig väl rustad inför framtiden. Kanske störst av allt är att juridiken utmanar mig på ett sätt som sporrar mitt driv och gör att jag alltid vill gå steget längre. Jag hade inte kunnat hamna mer rätt.

Genom detta arbete har mitt intresse för aktieägaravtal, tillika röstbindningsavtal, fått komma till uttryck. Att navigera i detta omfattande och oreglerade rättsområde har varit en lärorik utmaning. Jag vill rikta mitt största tack till min handledare David Dryselius, som med värdefulla synpunkter och uppmuntran väglett mig i skrivprocessen. I stunder av tvivel har jag tagit med mig insikten att man får vara självkritisk, men med *måtta*.

Bea, du vet att jag brukar säga att det som är menat hittar en. Att vi har hållit ihop sedan start visar både att det stämmer och att vår vänskap var menad. Jag är djupt tacksam för dig och det stöd du har varit under dessa år, både på ett akademiskt och personligt plan. Stressiga tentaperioder har känts betydligt lättare tack vare de otaliga timmar vi tillbringat ihop i Juridicums grupprum. Du är bäst.

Carmen, det har betytt så mycket för mig att vi alltid har peppat varandra. Jag är otroligt tacksam för att våra vägar korsades, men även alla de timmar vi spenderat ihop i tysta läsesalen.

Tack till *alla* mina vänner som alltid har stöttat mig under studietiden. Emme och Mika, ni har varit min tryggaste tillflyktsort i överväldigande tentaperioder. Jag är oändligt tacksam för vår vänskap. Ingen som ni.

Sist men inte minst vill jag tacka min älskade familj. Ni har alltid trott på mig och min förmåga, särskilt i de stunder då jag behövt det som mest. Mamma, ditt hejarop under dessa fyra och ett halvt år har betytt allt för mig.

Helsingborg den 24 maj 2026

Emilia Varadi Karlsson

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Aktieägaravtal förekommer ofta inom aktiebolag, särskilt inom den privata aktiebolagssfären.¹ Det är även mycket vanligt att aktieägaravtal innehåller röstbindningar som omfattar aktieägares rösträtt.² Sådana avtal kallas ofta *röstbindningsavtal* och anger hur avtalsparterna ska eller inte ska rösta vid bolagsstämman.³ Ett röstbindningsavtal innebär således att avtalsparterna avviker från den aktiebolagsrättsliga rättigheten att rösta i linje med eget omdöme.⁴ Aktieägaravtal binder inte bolaget som sådant, men i det praktiska rättslivet har avtalen betydelse för maktstrukturerna inom aktiebolaget, och således även för bolagets sätt att fungera.⁵ Genom ett röstbindningsavtal förpliktas avtalsparterna att rösta på ett visst sätt, samtidigt som bolagsstämman inte behöver fatta motsvarande beslut. Stämmans beslut kan emellertid motsvara avtalets innehåll om en majoritet av aktieägarna är bundna vid och röstar enligt avtalet.⁶

I aktiebolag vilar makten på majoritetsprincipen, vilket innebär att bestämmanderätten tillfaller den med flest andelar. En konsekvens av majoritetsprincipen är att det normalt uppstår två aktieägargrupper: en minoritet och en majoritet.⁷ Mellan dessa två sidor kan oenigheter uppstå, dels på grund av olika åsikter om vad som gynnar bolaget, dels när majoriteten vill tillgodogöra sig fördelar på minoritetens bekostnad.⁸ Motstridiga intressen i bolaget kan även ge upphov till en maktkamp på bolagsstämman.⁹ Hur intresseavvägningen ska ske mellan å ena sidan majoriteten och å andra sidan minoriteten har beskrivits som en svår aktiebolagsrättslig fråga.¹⁰ Av förarbetena framgår att aktiebolagslagen (2005:551), ABL, ska tillgodose en balans mellan olika ägarintressen.¹¹ Enligt min mening finns det även fog för att anta att en tanke om balans manifesteras genom minoritetsskyddet, som syftar till att värna minoritetens intressen och förhindra otillbörlig maktutövning från majoriteten.

¹ Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Stattin (JT 2004/05) s. 99; Arvidsson (2010) s. 13.

² Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Sjöman (2008) s. 53; Arvidsson (2010) s. 59 ff.; Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

³ Se Nial (1935) s. 8; Roos (1969) s. 154 f.; Mattsson (1970) s. 140; Arvidsson (2010) s. 61; Stattin & Svernlöv (2013) s. 16. Terminologin är inte entydig. I doktrinen talas det om röstavtal, röstbindningsavtal och konsortialavtal. Jag utgår från termen röstbindningsavtal i min framställning. Se mer under avsnitt 4.2.

⁴ Se Arvidsson (2010) s. 14.

⁵ Se Westerlund (2018) s. 113 f.

⁶ Se Westerlund (2018) s. 128 f.

⁷ Jfr. Bergström m.fl. (1994) s. 117–165.

⁸ Se Skog (2025) s. 23.

⁹ Se Nial (1935) s. 7.

¹⁰ Jfr. Olsson (1967) s. 271; Bergström m.fl. (1994); Beyer & Båvestam (2008) s. 11; Skog (2025) s. 23 f.

¹¹ Se prop. 1997/98:99 s. 76; SOU 1995:44 s. 11; SOU 2001:1 s. 449.

Utmärkande för aktieägaravtal är att de syftar till att sprida eller koncentrera ägarinflytandet i bolaget genom att modifiera effekterna av majoritetsprincipen.¹² Röstbindningsavtal beskrivs nämligen vanligtvis ha till syfte att koncentrera eller sprida kontrollen över aktiebolaget.¹³ Detta väcker frågan om vilken betydelse röstbindningsavtal kan få för aktiebolagets beslutsstruktur och maktförhållanden. Om lagstiftaren eftersträvar en balans mellan olika ägarintressen, hur fungerar då röstbindningsavtal i en bolagsrättslig kontext, särskilt mot bakgrund av att avtalen förskjuter makten i en eller annan riktning? Givet avsaknaden av rättsregler att förhålla sig till samt det begränsade antalet avhandlingar om röstbindningsavtal, avser jag att bidra med ytterligare diskussion kring avtalstypen.¹⁴ Genom uppsatsen redogör jag för hur röstbindningsavtal kan påverka beslutsfattandet i privata aktiebolag, och varför avtalen ibland kan försvåra upprätthållandet av balansen mellan olika aktieägarintressen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Framställningen belyser röstbindningsavtal inom privata aktiebolag. Uppsatsens syfte är att tydliggöra för läsaren att röstbindningsavtal påverkar bolagsstämmans beslutsfattande, samt att sådana avtal därigenom kan medföra konsekvenser för maktbalansen mellan aktieägare i ett aktiebolag.

För att uppnå syftet ska följande frågeställningar besvaras:

- I. Vilken funktion har röstbindningsavtal i privata aktiebolag?
- II. I vilken utsträckning kan röstbindningsavtal få effekter för bolagets beslutsfattande?
- III. Vilken betydelse har röstbindningsavtal för maktbalansen i bolaget, sett till maktfördelningen mellan aktieägare och balansen mellan deras ägarintressen?

1.3 Avgränsningar

För att göra framställningen mer kärnfull har jag valt att göra vissa avgränsningar. En första avgränsning ligger i att uppsatsen inte syftar till att ge en heltäckande redogörelse för aktieägaravtal, utan huvudfokus är avtal som innehåller aktierättsliga röstbindningar (röstbindningsavtal). Detta innebär att uppsatsen inte kommer att behandla röstöverföringsavtal närmare. Eftersom röstbindningsavtal är en variant av aktieägaravtal, i den mening att det

¹² Se Sjöman (2008) s. 52 f.; Arvidsson (2010) s. 73 ff.

¹³ Se Mattsson (1970) s. 137. Se även Roos (1969) s. 37 ff. jämfört med s. 49 ff.

¹⁴ Det finns tre avhandlingar som ingående behandlar röstbindningsavtal, vilka i dagsläget kan anses vara förhållandevis äldre. Se Nial, *Aktiebolagsrättsliga studier* (1935); Roos, *Avtal och rösträtt* (1969); Arvidsson, *Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar* (2010). Se mer under avsnitt 1.5.

fortfarande är aktieägaravtal som åsyftas, kräver uppsatsen förvisso att avtalstypen som sådan behandlas. Avtalstypen kommer däremot endast behandlas i den utsträckning det ökar förståelsen för röstbindningsavtal. Av denna anledning går jag inte in på överlåtelsebindningar som likt beslutsbindningar är en vanlig avtalsbestämmelse i aktieägaravtal. Eftersom det förra avser bestämmelser om överlåtelser av aktier är det inte nödvändigt att behandla dessa närmare för att uppfylla uppsatsens syfte. Det är alltså beslutsbindningar som ges utrymme i detta arbete. Här avgränsas arbetet dessutom till att endast fokusera på aktörsbindningar, eftersom de omfattar aktörernas beslutsfattande inom bolaget, däribland aktieägares rösträtt.¹⁵ Organbindningar som är avtalsbestämmelser rörande rättigheter hos bolagsorganen behandlas därmed inte.

Arbetet avgränsas vidare genom att det inte ska ge en fullständig redogörelse för aktiebolaget och dess uppbyggnad. Det är dock nödvändigt att delvis redogöra för aktiebolagsrättens systematik eftersom röstbindningsavtal omfattar aktieägares rösträtt, vilket motiverar en redogörelse för aktiebolagets beslutsstruktur och därtill relevant reglering. Det kan därmed sägas att arbetet avgränsas till aktiebolagsrättslig reglering som är central för att förstå vad röstbindningsavtal är och hur de fungerar i en aktiebolagsrättslig kontext. Därutöver fokuserar framställningen på röstbindningsavtal i privata aktiebolag, eftersom aktieägaravtal i allmänhet är vanligast inom dessa. Publika aktiebolag behandlas mycket kortfattat för att öka förståelsen för koncentrations- och spridningsbegreppen som presenteras i avsnitt 3.5.2, men även i syfte att kontrastera privata aktiebolag. Avgränsningen till privata aktiebolag tar inte sikte på specifika konstellationer, såsom att enbart behandla 50/50-bolag, utan avser privata aktiebolag som sådana.

Vid redogörelsen för olika aktieägargrupper och balansen mellan olika ägarintressen kommer minoritetsskyddet att beröras mycket översiktligt. Tanken är endast att ge insikt om minoritetsskyddet för att underbygga och belysa förhållandet mellan majoritet och minoritet i ett aktiebolag, varför en utförlig genomgång av minoritetsskyddsreglerna utelämnas.

Det ämne som behandlas gör att uppsatsen snuddar vid vissa angränsande områden. Följande avgränsningar framstår möjligen som givna, men jag finner det ändå relevant att nämna dem. Röstvärdesdifferenser, som anknyter till rösträtten vid stämman och liksom röstbindningsavtal är ett kontrolljusteringsinstrument i aktiebolag, är inte relevanta att behandla för att uppnå syftet. Det krävs vidare ingen djupare redogörelse för bolagsordningen eller förhållandet mellan bolagsordningen och aktieägaravtal. Eftersom aktieägaravtal ligger i gränslandet mellan avtalsrätt och aktiebolagsrätt sätter avtalen två separata rättsområden i spel. Uppsatsen fokuserar huvudsakligen på att behandla ämnet ur en aktiebolagsrättslig vinkel, fast vissa avtalsrättsliga

¹⁵ Se mer under avsnitt 4.4.2.

aspekter aktualiseras, som den avtalsrättsliga separationsprincipens betydelse för frågan om avtalens rättsverkningar.

Avslutningsvis kan det nämnas att arbetet uteslutande fokuserar på svensk rätt. En nordisk utblick hade emellertid kunnat vara intressant och tillföra intressanta vinklar med tanke på dels avsaknaden av lagreglering i svensk rätt, dels de nordiska ländernas likheter i aktiebolagsrätten.¹⁶ Därtill uppvisar både dansk och norsk doktrin likheter med svensk doktrin vad gäller aktieägaravtalets avgränsning.¹⁷ En redogörelse av detta slag faller dock utanför uppsatsens ram.

1.4 Metod och material

Frågeställningarna som ska besvaras i denna uppsats knyter an till aktiebolagsrätten. Arbetet har således en regelorienterad ansats och ska klarlägga rättsläget för aktieägaravtal, främst varianten röstbindningsavtal. I detta ingår även att fastställa aktiebolagsrättslig reglering som är relevant för röstbindningsavtal. Mot denna bakgrund utgår studien från den rättsdogmatiska metoden, som enligt den vedertagna uppfattningen syftar till att fastställa vad som är gällande rätt.¹⁸ Vad den rättsdogmatiska metoden egentligen innebär är däremot omdiskuterat, och det saknas därmed en enhetlig definition för att beskriva den.¹⁹ Åtskilliga beskrivningar finns därför i den juridiska litteraturen. Enligt Jareborg innebär metoden en vetenskaplig rekonstruktion av ett normativt system: rättssystemet.²⁰ Kleineman har förklarat att kärnan i rättsdogmatiken är att rekonstruera en lösning på ett rättsligt problem genom att tillämpa en rättsregel på problemet.²¹ En något utförligare beskrivning framförd av Smits är att metoden bygger på forskning som ska ge en systematisk redogörelse för de principer, regler och begrepp som styr ett specifikt rättsområde eller en viss rättslig institution, och som analyserar förhållandet mellan dessa principer, regler och begrepp för att klargöra och fylla ut gällande rätt.²² Vid tillämpning av den rättsdogmatiska metoden menar Kleineman att det är enklare om författaren själv beskriver hur metoden kommer att användas.²³ Jag kommer därför i det följande dels att redogöra för mitt arbetssätt i uppsatsen, dels för vilket material som kommer att användas.

Den rättsdogmatiska metoden går som sagt ut på att tolka och fastställa vad som är gällande rätt (*de lege lata*).²⁴ Det finns även uppfattningar om att

¹⁶ Jfr. Lowzow m.fl. (1993) s. 15.

¹⁷ Jfr. Arvidsson (2010) s. 59.

¹⁸ Jareborg (2004) s. 4; Peczenik (2005) s. 249; Asp (JT 2022/23) s. 938; Gunnarsson & Svensson (2023) s. 9; Sandgren (2025) s. 51 f.; Kleineman (2025) s. 25.

¹⁹ Asp (JT 2022/23) s. 938; Sandgren (2025) s. 51 f.

²⁰ Se Jareborg (2004) s. 2.

²¹ Se Kleineman (2025) s. 25.

²² Se Smits (2015) s. 5; Östberg (2026) s. 29.

²³ Se Kleineman (2025) s. 25.

²⁴ Se Olsen (2004) s. 111; Peczenik (2005) s. 249; Kleineman (2025) s. 25; Sandgren (2025) s. 51 f.; Östberg (2026) s. 30.

rättsdogmatiken kan användas för att kritisera gällande rätt.²⁵ Inom den rättsdogmatiska metoden är det därför även möjligt att beskriva hur rätten bör vara (*de lege ferenda*).²⁶ Metoden öppnar därmed för en kritisk diskussion både vad gäller rättsläget och behovet av eventuella förändringar.²⁷ Det har anförts att rättsdogmatiken är präglad av normativa inslag, och Peczenik beskriver det som att metoden både är deskriptiv och normativ ("deskriptivnormativ").²⁸ I syfte att minimera risken för en missvisande beskrivning av rättsläget är det därför viktigt att inte blanda ihop analysen av hur gällande rätt är utformad med hur rätten bör vara.²⁹ Uppsatsen kommer huvudsakligen att innehålla argument *de lege lata*, men eftersom jag ska problematisera röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext kommer argument även att föras *de lege ferenda*. Läsaren bör uppmärksammas på att argumentationen *de lege ferenda* inte är tänkt att falla inom rättspolitisk argumentation, utan sker endast om argumenten fördjupar analysen av gällande rätt.³⁰

För att fastställa vad som är gällande rätt tillämpas de allmänt accepterade rättskällorna.³¹ Vad som utgör en rättskälla är emellertid omdebatterat.³² Till rättskällorna räknas oftast lagtext, förarbeten, prejudikat, sedvana och juridisk litteratur (doktrin).³³ Jag kommer att utgå från denna definition av begreppet rättskälla. Det är dock relevant att diskutera begreppet rättskälla närmare, eftersom materialet inom den rättsdogmatiska metoden rangordnas enligt rättskälleläran.³⁴ Rättskällorna klassificeras utifrån en hierarki enligt vilken lagtext utgör den mest auktoritativa rättskällan, följt av prejudikat och förarbeten som har en något svagare ställning. Doktrinen placeras sist i normhierarkin.³⁵ Det föreligger ett samband mellan rangordningen av rättskällorna och den styrka de tillmäts.³⁶ Peczenik har delat in rättskällorna utifrån vad som *kan*, *får* och *bör* beaktas som auktoritetsskäl i den juridiska argumentationen.

²⁵ Se Jareborg (2004) s. 4; Peczenik (2005) s. 250; Gunnarsson & Svensson (2023) s. 105; Kleineman (2025) s. 29.

²⁶ Se Sandgren (2025) s. 52; Kleineman (2025) s. 44; Östberg (2026) s. 30.

²⁷ Se Jareborg (2004) s. 4; Peczenik (2005) s. 250; Gunnarsson & Svensson (2023) s. 105; Kleineman (2025) s. 29.

²⁸ Se Peczenik (2005) s. 250; Kleineman framhåller att rättsdogmatiken inriktar sig på normerna snarare än den praktiska tillämpningen, se Kleineman (2025) s. 29.

²⁹ Se Kleineman (2025) s. 29.

³⁰ Se Sandgren (2025) s. 52 f. Vad gäller rättspolitisk argumentation menar somliga att analyser av hur rätten bör vara inte är juridik utan enbart politik, se Ramberg m.fl. (2024) s. 15 f.

³¹ Se Kleineman (2025) s. 25; Sandgren (2025) s. 51 f.

³² Den splittrade uppfattningen är hänförlig till en diskussion om doktrinen ställning, mer specifikt om den kan anses utgöra en rättskälla. Diskussionen kan sägas vara präglad av en restriktiv och expansiv tolkning, där den expansiva tolkningen godtar doktrinen som rättskälla. "Lundaskolan" förespråkar en restriktiv tolkning och menar att den juridiska doktrinen inte uteslutande kan anses utgöra en rättskälla, se Dahlman & Arvidsson (2024) s. 103 f.

³³ Se Ramberg (2024) s. 13; Kleineman (2025) s. 34; Sandgren (2025) s. 47–49; Dahlman (2010) s. 21 f.

³⁴ Se Peczenik (2005) s. 251.

³⁵ Se Sandgren (2025) s. 48.

³⁶ Se Dahlman & Arvidsson (2024) s. 107.

Lagtext, föreskrifter och fasta sedvanerättsliga regler *ska* beaktas, medan prejudikat och förarbeten *bör* beaktas som auktoritetsskäl. Lagförslag, domar och doktrin *får* beaktas som auktoritetsskäl.³⁷ Sandgren har beskrivit det som att en författning *ska* följas, prejudikat och förarbeten *bör* följas och doktrin *får* följas. Utgångspunkten är att rättskällorna tillskrivs olika auktoritet, men att de ska följas så länge inte något talar emot.³⁸

Det har diskuterats flitigt kring vilket värde som doktrinen eller, den juridiska litteraturen, har.³⁹ Med juridisk litteratur avses juridiska skrifter, däribland läroböcker, lagkommentarer, artiklar i juridiska tidskrifter och vetenskapliga monografier.⁴⁰ Den juridiska litteraturen har nämligen ingen formell auktoritet som lagtext och rättspraxis. Betydelsen av den juridiska litteraturen beror i stället på styrkan i den framförda argumentationen.⁴¹ Förespråkare för doktrinen menar att den har en viktig funktion i att återge rätten. Kleineman har till exempel framhållit att doktrinen är en betydelsefull rättskälla för att beskriva rättsläget, på grund av att den är mindre fragmentarisk än lagtext, domskäl och förarbetsuttalanden.⁴² Peczenik menar att doktrinen är värdefull i den juridiska argumentationen med hänsyn till dess betydelse för att återge rättsordningen som ett sammanhängande system av normer.⁴³ Enligt Kleineman kan doktrinen ibland tillmätas viss betydelse genom att innehålla uttalanden av framstående auktoriteter.⁴⁴ Ramberg har beskrivit den juridiska litteraturen som en ”de facto-rättskälla”, eftersom Högsta domstolen ofta hänvisar till juridisk litteratur i sina domskäl. Enligt Ramberg antyder detta att domstolen i viss utsträckning kan påverkas av doktrinen.⁴⁵

Materialet i denna uppsats är starkt doktrinförankrat, vilket huvudsakligen motiveras av att aktieägaravtal saknar lagreglering.⁴⁶ Därtill är rättspraxis mycket begränsad eftersom aktieägaravtal normalt innehåller skiljeklausuler.⁴⁷ Utöver doktrin utgörs materialet även av lagtext i den mån sådan finns på området. Eftersom framställningen behandlar ett ämne inom aktiebolagsrätten kommer aktiebolagslagen (2005:551) och tillhörande förarbeten ha betydelse. Vid redogörelsen för aktieägaravtal och röstbindningsavtal kommer den juridiska litteraturen ges särskilt stort utrymme. Därutöver kommer jag att beakta de (få) förarbetsuttalanden som finns och som indikerar förekomsten av röstbindningsavtal och deras rättsliga verkan. Det är även av betydelse för uppsatsen att beakta aktiebolagslagens regler om aktieägares rösträtt.

³⁷ Se Peczenik (1995) s. 35 f.; Gunnarsson & Svensson (2023) s. 114.

³⁸ Se Sandgren (2025) s. 48.

³⁹ Jfr. Peczenik (1995) s. 42 f.; Dahlman & Arvidsson (2024) s. 103; Ramberg m.fl. (2024) s. 77; Kleineman (2025) s. 40 f.

⁴⁰ Se Ramberg m.fl. (2024) s. 76.

⁴¹ Se Kleineman (2025) s. 34; Jfr. även Peczenik (1995) s. 42.

⁴² Se Kleineman (2025) s. 41.

⁴³ Se Peczenik (1995) s. 44.

⁴⁴ Se Kleineman (2025) s. 40.

⁴⁵ Se Ramberg m.fl. (2024) s. 76.

⁴⁶ Se Arvidsson (2010) s. 59; Ramberg (2011) s. 26.

⁴⁷ Se Roos (1969) s. 22; Ramberg (2011) s. 26.

Lagtexten är däremot inte tillräckligt uttömmande för att möjliggöra en analys av röstbindningsavtal på detaljnivå. Juridisk litteratur kommer därför användas för att precisera avtalstypen, men även innebörden av röstbindningar, såsom deras systematik och hur sådana bindningar kan se ut. Vid genomgången av aktiebolagsrättens struktur kommer jag huvudsakligen att arbeta med lagtext. Aktiebolagslagen tillhandahåller regler kring vissa av de områden som kapitlet behandlar, däribland bolagsstämma och majoritetsprincipen. Därutöver kommer jag även att beakta förarbetsuttalanden och juridisk litteratur. När det gäller redogörelsen för balansen mellan majoritet och minoritet i aktiebolag kommer jag att utgå från förarbetsuttalanden som berör frågan. Det finns fyra förarbeten som är av särskild betydelse: SOU 1941:9 *Lagberedningens förslag om aktiebolag m.m.*, SOU 1995:44 *Aktiebolagets organisation*, prop. 1997/98:99 *Aktiebolagets organisation* och SOU 2001:1 *Ny aktiebolagslag*. Här kommer jag dessutom att belysa uppfattningar i juridisk litteratur.

Mot bakgrund av att uppsatsen kommer att behandla mycket juridisk litteratur är det viktigt att resonera något kring urvalet. Som jag tidigare sagt är doktrinen ställning omdiskuterad. Inom denna uppsats betraktar jag däremot doktrinen som en rättsskälla, varför jag vid valet av litteratur har haft doktrinen ställning i åtanke. Hänsyn har tagits både till författare, typ av verk och verkets betydelse för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar. Den som bekantar sig med röstbindningsavtal blir snabbt varse om att det finns tre centrala avhandlingar på området. Det är även dessa tre avhandlingar som utgör den största delen av underlaget för uppsatsen: *Aktiebolagsrättsliga studier – Röstavtal, enmansbolag och dotterbolag, fusion* (1935) av Håkan Nial, *Avtal och rösträtt – En aktiebolagsrättslig studie* (1969) av Carl Martin Roos och *Aktieägaravtal – Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar* (2010) av Niklas Arvidsson. Därtill kommer arbetet dels beakta juridisk litteratur av mer allmän karaktär, dels rättsvetenskapliga tidskrifter. Här kan nämnas att mycket av litteraturen hänvisar till de avhandlingar som jag använder, särskilt till Roos distinktion mellan maktspridning och maktkoncentration.⁴⁸ Till skillnad från de avhandlingar som används är övrig litteratur främst avsedd att fylla en kompletterande funktion, vilket bland annat tydliggörs genom att avhandlingarna ges större vikt. Vad gäller författarna till de avhandlingar som används bör det framhållas att både Nial och Arvidsson har uppmärksammats av Högsta domstolen i praxis.⁴⁹ Nial deltog även i utredningsarbetet inför 1975 års aktiebolagslag i vilket både Nials och Roos avhandlingar omnämndes.⁵⁰ Enligt mig bör därför Nial, Roos och Arvidsson kunna betraktas som framstående auktoriteter inom området.⁵¹

⁴⁸ Se bl.a. Ramberg (2011) s. 16 not 2 och 3 samt Stattin & Svernlöv (2013) s. 20 not 2.

⁴⁹ Jfr. NJA 1972 s. 29 på s. 35; NJA 2011 s. 429 p. 10.

⁵⁰ Se SOU 1971:15 s. 3 och 159.

⁵¹ Vid användandet av juridisk litteratur har det i praktiken ofta betydelse om författaren ses som en auktoritet i juristsamhället, se Ramberg (2024) s. 79.

Att aktieägaravtal främst har stöd i doktrinen medför en del utmaningar för framställningen. En inbyggd osäkerhet som jag inte kommer runt är frågan om vilka belägg som finns för att röstbindningsavtal över huvud taget förekommer i aktiebolag. Genom att ta fasta på förarbetena till aktiebolagslagen finns det emellertid fog för att utgå från att röstbindningsavtal är vanliga. Uttalandena bör även kunna tillmätas särskild betydelse utifrån rättskälleläran. Förekomsten av röstbindningsavtal belyses bland annat i förarbetena till 2005 års aktiebolagslag. I samband med utkastet till EU:s femte bolagsdirektiv förespråkades även ett tvingande förbud mot vissa typer av röstbindningsavtal till följd av avtalens *omfattande bruk* i flera medlemsstater.⁵² Dessutom kan man fästa visst avseende vid att samtliga avhandlingsprojekt på området innehåller konkreta exempel på hur röstbindningsklausuler kan se ut.⁵³

Det kan vidare möjligen ifrågasättas varför jag lutar mig mot avhandlingar som mer eller mindre kan betraktas som äldre. Vid användandet av äldre juridisk litteratur är det nämligen viktigt att vara försiktig med att likställa uttalanden i dessa med gällande rätt.⁵⁴ Det kan dock invändas att Arvidssons avhandling som utgör det senaste bidraget till forskningen inom området tillkom efter ikraftträdandet av 2005 års aktiebolagslag, och beaktar såväl Nials som Roos studier. Avhandlingarnas omfattning gör de även betydelsefulla för mitt arbete, eftersom röstbindningsavtalen behöver studeras djupgående för att kunna besvara frågeställningarna och därigenom uppfylla arbetets syfte. Det begränsade antalet avhandlingar medför även att det saknas omfattande material att luta sig mot som inbegriper en heltäckande redogörelse för röstbindningsavtal. Detta motiverar också varför framställningen emellanåt kan återspegla en enskild författares uppfattning. För att nyansera bilden och försöka kringgå svårigheten med ett doktrinförankrat arbete har jag i möjligaste mån arbetat utefter att belägga fotnoterna med flera källhänvisningar. Enligt mig kan detta ses som en indikation på att en uppfattning är vedertagen.

Slutligen ska nämnas att GAI-verktyget ChatGPT 5 har använts som ett språkligt stöd i begränsad utsträckning. Verktyget har fungerat som ett uppslagsverk för att vid behov ta fram synonymer och förslag på omformuleringar av meningar, samt vid översättning. Här ska nämnas att synonymer endast tagits fram för allmänspråkliga uttryck, utan att juridisk terminologi har ersatts eller ändrats. Verktyget har inte använts för idéutveckling eller vid inhämtandet av källmaterial.⁵⁵

1.5 Forskningsläge

⁵² Min kursivering; Se SOU 1995:44 s. 144; prop. 2004/05:85 s. 1397 f.

⁵³ Jfr. Nial (1935) s. 50 ff.; Roos (1969) s. 127; Arvidsson (2011) s. 145 ff.

⁵⁴ Se Ramberg m.fl. (2024) s. 79.

⁵⁵ Användningen av GAI-verktyg har genomförts enligt Juridiska fakultetens studentpolicy för generativ artificiell intelligens (GAI) i undervisning och examination (2023-12-06). Se intygad och bifogad AI-blankett till uppsatsen.

Aktieägaravtal har tidigare behandlats i den rättsvetenskapliga diskussionen. Forskningen har särskilt intresserat sig för röstbindningsavtal och avtal om överlåtelsebegränsningar i förhållande till aktier. Överlåtelsebegränsningar har behandlats av Jan Sandström i *Hembud och lösningsrätt vid övergång av aktie* (1976), samt i *Förköp, samtycke och hembud* (2008) av Erik Sjöman. För uppsatsens vidkommande har däremot den forskning som skett avseende röstbindningsavtal störst betydelse. Centrala forskningsprojekt rörande röstbindningsavtal är *Aktiebolagsrättsliga studier* (1935) av Håkan Nial, *Avtal och rösträtt* (1969) av Carl Martin Roos samt *Aktieägaravtal – Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar* (2010) av Niklas Arvidsson. Samtliga avhandlingar har gemensamt att de ingående behandlar aktierättsliga röstbindningar, och utöver röstbindningsavtal omfattas även röstöverföringsavtal. Nials arbete fokuserar främst på röstbindningsavtal som sådana. Det ska nämnas att hans ställningstaganden har kritiserats för att inte vara djupgående analytiskt underbyggda.⁵⁶ Roos undersöker röstbindningsavtalens funktion i både privata och publika aktiebolag, och innehåller även komparativa inslag. Vad gäller Arvidssons avhandling ligger fokus på besluts- och överlåtelsebindningar i aktieägaravtal. Därutöver finns det juridisk litteratur som redogör för aktieägaravtal som avtalstyp på ett allmänt plan. Bland dessa verk kan nämnas *Aktieägaravtal – en kortfattad handbok* (1994) av Carl Martin Roos och Jan Kansmark, *Introduktion till aktieägaravtal* (2008) av Daniel Stattin och Carl Svernlöv, *Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten* (2008) av Erik Sjöman och *Aktieägaravtal i praktiken* (2011) av Christina Ramberg. Flertalet i doktrinen har vidare behandlat aktieägaravtal i relation till den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen, och då belyst förhållandet mellan avtalsrätt och aktiebolagsrätt.⁵⁷

Mot bakgrund av detta ligger uppsatsens existensberättigande i att antalet avhandlingar som ingående behandlar röstbindningsavtal är få. Här utmärker sig mitt arbete från övriga genom att vara avgränsat till att endast behandla röstbindningsavtal inom privata aktiebolag. Därtill kan avhandlingarna numera betraktas som relativt gamla, där två tillkom före 2005 års aktiebolagslag. Ett bidrag om röstbindningsavtal i ljuset av gällande rätt kan därför framstå som motiverat även på denna grund. Trots befintliga studier kan det dessutom föreligga ett fortsatt forskningsbehov. Genom tidigare forskning kan ämnet belysas ur nya infallsvinklar och således öppna för ytterligare diskussion. Uppsatsen har därför även sitt berättigande i den vinkel som anammats. Mitt arbete skiljer sig från tidigare avhandlingar genom att analysera och problematisera röstbindningsavtalens funktion och effekter i privata aktiebolag, med särskilt fokus på maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen. Arbetets särskilda bidrag är således att aktiebolagslagens förarbetsuttalanden om en

⁵⁶ Se Roos (1969) s. 21 not 2.

⁵⁷ Se Johan Danelius och Johannes Ericson, 'Tvångsinlösen av aktier och aktieägaravtal', SvJT 2011 s. 857; Gustaf Sjöberg, 'Tvångsinlösenreglerna tvingande', JT Nr 1 2011/12 s. 149; Niklas Arvidsson, 'Högsta domstolen och den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen', JT Nr 1 2011/12 s. 50.

balans mellan ägarintressen används som en kontextuell ram för analysen, samtidigt som frågeställningarna besvaras utifrån olika partsperspektiv och med beaktande av denna balans. Trots omfattande analyser av röstbindningsavtal kan det, med hänsyn till det som sagts, konstateras att tidigare avhandlingar saknar den vinkel som mitt arbete tillför. Till detta kommer att aktieägaravtal, enligt min uppfattning, vanligtvis framställs som ett effektivt styrmedel. Frågan om avtalens betydelse för maktbalansen i ett bolag är särskilt underbelyst. Eftersom både praxis och förarbeten indikerar att röstbindningsavtal förekommer som styrmedel i aktiebolag har ämnet relevans med hänsyn till aktieägarkollektivets intressen.⁵⁸ Ämnet är vidare relevant ur ett lagtekniskt perspektiv med beaktande av de förarbetsuttalanden som ger uttryck för en strävan efter balans mellan olika ägarintressen.⁵⁹ Undersökningen kan möjligen även få viss praktisk betydelse med tanke på röstbindningsavtalens frekventa förekomst i aktiebolag.⁶⁰

1.6 Disposition

Efter detta inledande kapitel introduceras läsaren för arbetets utredande del, som är uppdelad i fyra kapitel. Den utredande delen inleds i *kapitel två* med en genomgång av aktiebolagsrättens struktur. Kapitlet inkluderar en redogörelse för aktiebolagsformen, där både aktiebolagets organisations- och beslutsstruktur presenteras. Dessutom presenteras doktrin- och förarbetsuttalanden som knyter an till intresseavvägningen mellan majoriteten och minoriteten i ett aktiebolag. Utöver detta görs en ”egen kommentar” för att reflektera över och underbygga tanken om en balans mellan olika aktieägarintressen, samt belysa varför röstbindningsavtal är intressanta mot bakgrund av denna balans. Det kan sägas att kapitlet ligger till grund för att placera röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext.

I *kapitel tre* introduceras läsaren för vad som karaktäriserar aktieägaravtal som avtalstyp. Inom detta kapitel presenteras olika aspekter som är grundläggande dels för att förstå avtalstypen som sådan, dels i vilken utsträckning som aktieägaravtal har rättsverkningar. Detta inkluderar en redogörelse för avtalsbestämmelserna, motiv för samt innebörden av avtalsförhållandet, och separationsprinciperna. Koncentrations- och spridningsbegreppen, som är kärnan i aktieägaravtal och således grundläggande för uppsatsen, beskrivs även närmare.

I *kapitel fyra* behandlas röstbindningsavtal på djupet. Kapitlet innefattar ett terminologiavsnitt för tydlighetens skull, eftersom röstbindningsavtal är en variant av aktieägaravtal och ibland går under olika beteckningar. Utöver detta innehåller kapitlet en genomgång av aktieägares rösträtt, innebörden av röstbindningar och röstbindningsklausuler i aktieägaravtal. Kapitlet avslutas

⁵⁸ Jfr. NJA 1972 s. 29; prop. 2004/05:85 s. 1397 f.

⁵⁹ Jfr. prop. 1997/98:99 s. 76; SOU 2001:1 s. 449.

⁶⁰ I SOU 1995:44 *Aktiebolagets organisation* påpekas röstbindningsavtalens omfattande bruk i flera medlemsstater, se s. 144.

med en beskrivning av röstbindningsavtalens rättsverkningar och funktion i en aktiebolagsrättslig kontext.

Slutligen kommer jag i *kapitel fem* att diskutera och besvara uppsatsens frågeställningar som framgår av avsnitt 1.2. Detta kapitel inrymmer även en problematisering av röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext. Jag kommer sedan i *kapitel sex* göra några avslutande reflektioner för att sätta punkt för arbetet.

2 Aktiebolagsrättens struktur

2.1 Inledning

Detta avsnitt ska lägga grunden för den undersökning som följer, genom att möjliggöra en analys av röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext. Eftersom röstbindningsavtal avser aktieägares rösträtt som redan omfattas av aktiebolagsrättslig reglering är det lämpligt att inleda uppsatsen med en presentation av aktiebolagsrättens struktur. Här är aktiebolagets beslutsstruktur särskilt relevant, med tanke på rösträtsreglernas betydelse för beslutsfattandet. För att förstå vad som motiverar aktieägare att ingå röstbindningsavtal samt syftet med avtalen, krävs det också kunskap om hur dynamiken i ett aktiebolag kan se ut. Därför kommer jag även att redogöra för aktiebolagets och aktieägargruppens struktur, främst i förhållande till privata aktiebolag där aktieägaravtal är vanligast. Här kommer läsaren även att introduceras för vad det innebär att ha kontroll över ett aktiebolag, eftersom aktieägaravtal är en form av kontrolljusteringsinstrument.

2.2 Allmänt om aktiebolag

2.2.1 Privata och publika aktiebolag

Aktiebolagsformen kan användas av både små och stora företag. Även om företagen har samma rättsliga organisationsform kan den organisatoriska strukturen skilja sig åt beroende på bolag.⁶¹ Enligt den etablerade uppfattningen kan man skilja mellan bolag vars aktier förekommer på marknaden och bolag där aktierna riktas till en begränsad krets.⁶² Detta framgår av ABL genom att ett aktiebolag antingen kan vara privat eller publikt, där endast de publika bolagen kan vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning.⁶³ Om ett aktiebolag är privat eller publikt har betydelse för aktieägargruppens struktur.⁶⁴ Ett aktiebolag vars aktier är noterade på börsen har normalt sina aktier spridda på ett stort antal aktieägare.⁶⁵ I privata aktiebolag är aktieägarna ofta relativt få, samtidigt som var och en i normalfallet besitter en stor aktiepost som i huvudsak motsvarar den enskilde aktieägarens hela investeringsvilliga

⁶¹ Se Roos (1969) s. 34 f.; Sandström (1976) s. 32; Mattsson (1970) s. 144; Kansmark & Roos (1994) s. 13.

⁶² Se Roos (1969) s. 34 f.; Sandström (1976) s. 32; Kansmark & Roos (1994) s. 15 f.

⁶³ Jfr. 1 kap. 2 § 1 st. ABL och 1 kap. 7 § ABL; I äldre doktrin talar man i stället om öppna och slutna bolag. Denna distinktion syftar på om aktierna finns på den öppna marknaden (öppet bolag) eller inte (slutet bolag), se Roos (1969) s. 35 ff. och Sandström (1976) s. 32 ff. Termerna överensstämmer i huvudsak med distinktionen mellan noterade och privata bolag, varför jag i det följande kommer att utgå från terminologin i ABL.

⁶⁴ Se Roos (1969) s. 35 f.; Sandström (1976) s. 32.

⁶⁵ Se Kansmark & Roos (1994) s. 14 f.

kapital. Det är vanligt att aktieägarna är anställda i bolaget och således värnar om att bolaget förvaltas väl.⁶⁶

Privata aktiebolag kännetecknas av att samtliga aktieägare deltar, eller förväntas delta aktivt i verksamheten. Det ligger därmed i varje aktieägars intresse att ha inflytande i bolaget oavsett aktiefördelningen.⁶⁷ Exempelvis vill oftast samtliga aktieägare delta i bolagets förvaltning genom att vara närvarande vid och rösta på bolagsstämman.⁶⁸ Varje aktieägare är dessutom mån om att inkluderas i den grupp som kontrollerar bolaget.⁶⁹ Att aktieägarna eftersträvar en faktisk kontroll över bolagets förvaltning kan förklaras av att de vill övervaka att deras ställning inte rubbas, samt förhindra att investeringen minskar i värde.⁷⁰ Inom privata bolag tenderar makten inte att koncentreras till en snävare krets som inom noterade bolag, utan det handlar ofta om att försöka sprida makten mellan aktieägarna.⁷¹ Det är dock möjligt att även koncentrationstendenser kan förekomma inom privata bolag, det vill säga att makten koncentreras.⁷² Aktieägarnas strävan efter maktspridning och maktkoncentration kan uppfyllas genom aktieägaravtal eller konsortialavtal.⁷³

2.2.2 Aktieägargrupper

Att makten i bolaget utgår från majoritetsprincipen leder i regel till en kategoriklyvning mellan aktieägarna i form av en *minoritet* och en *majoritet*.⁷⁴ Majoriteten är den eller de aktieägare som, oberoende av ägarandelens storlek, avger majoriteten av rösterna på bolagsstämman.⁷⁵ Inom aktiebolagsrätten talar man även om *majoritets-* och *minoritetsaktieägare*.⁷⁶ Majoritetsaktieägare är vanligtvis en ägare som innehar mer än hälften av rösterna i ett aktiebolag. Minoritetsaktieägare har i stället små aktieinnehav. Dessutom talar man om *kontrollaktieägare*. Det rör sig då om aktieägare som har mindre än 50 % av rösterna, men vars innehav är tillräckligt stort för att kunna styra beslut på bolagsstämman.⁷⁷

Ägarstrukturen i ett aktiebolag kan variera beroende på om det föreligger ett utspritt eller koncentrerat ägande. Detta kan i sin tur leda till intressekonflikter

⁶⁶ Se Roos (1969) s. 49; Sandström (1976) s. 34 f.; Bergström & Samuelsson (2025) s. 159.

⁶⁷ Se Roos (1969) s. 49; Sandström (1976) s. 34; Kansmark & Roos (1994) s. 15.

⁶⁸ Se Sandström (1976) s. 34.

⁶⁹ Se Roos (1969) s. 49; Sandström (1976) s. 34.

⁷⁰ Se Sandström (1976) s. 34 f.

⁷¹ Se Roos (1969) s. 49 f.; Kansmark & Roos (1994) s. 15.

⁷² Jfr. Roos (1969) s. 51.

⁷³ Jfr. Roos (1969) s. 46 jämfört med s. 50; Kansmark & Roos (1994) s. 15. För en närmare redogörelse för konsortialavtal, se avsnitt 4.2.

⁷⁴ Jfr. Bergström m.fl. (1994) s. 117–165.

⁷⁵ Se 7 kap. 40 § ABL; Almlöf & Östberg (2024) s. 95 not 82.

⁷⁶ Jfr. Sjöman (2008) s. 49. Se även 22 kap. ABL och reglerna om tvångsinlösen av minoritetsaktier, som illustrerar förekomsten av minoritets- och majoritetsaktieägare i ett aktiebolag.

⁷⁷ Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 19.

inom bolaget. I ett bolag med hög ägarkoncentration kan en konflikt uppstå mellan minoritetsaktieägare och en ägare till aktier som ger röstmajoritet. En intressekonflikt är en situation där en aktör i, eller i förhållande till ett aktiebolag, antingen har ett informationsövertag eller ett inflytande som kan utnyttjas för att tillhandahålla individuella fördelar.⁷⁸

2.2.2.1 *Balans mellan olika ägarintressen*

Frågan om hur intresseavvägningen ska göras mellan majoriteten och minoriteten tillhör enligt doktrinen ett av de mer komplicerade områdena inom aktiebolagsrätten.⁷⁹ Det är förvisso oundvikligt att inte låta någon form av majoritet styra bolagets verksamhet, eftersom ett bolag måste kunna fatta beslut oberoende av om full enighet föreligger.⁸⁰ I doktrinen har det beskrivits som orealistiskt att sträva efter total jämlikhet i bolagets beslutsfattande, varför minoritetsaktieägare måste tolerera ojämlikhet i viss mån.⁸¹ Förarbetena antyder att det, teoretiskt betraktat, är så att den som ansluter till ett aktiebolag som aktieägare får antas vara medveten om och godta en ordning där de med röstmajoritet utövar det avgörande inflytandet.⁸² En central fråga är emellertid i vilken utsträckning minoriteten ska behöva rätta sig efter majoritetens beslut.⁸³ Det kan sägas vara en av lagstiftarens uppgifter att hitta den rätta balansen mellan dessa två sidor.⁸⁴

Det finns flertalet bestämmelser i aktiebolagslagen som avser att skydda minoriteten av aktieägarna mot de risker som föreligger till följd av den röstmässiga majoritetens bestämmanderätt i bolaget.⁸⁵ Av förarbetena framgår dessutom att aktiebolagslagen tillgodoser ett grundläggande krav på minoritetsskydd.⁸⁶ Minoritetsskyddet ska säkerställa att en aktieägare eller grupp av aktieägare vars aktieinnehav ger röstmajoritet på bolagsstämman inte kan fatta vilka beslut som helst utan att beakta övriga aktieägare.⁸⁷ Majoritetsprincipen medför nämligen en risk för att den eller de som kontrollerar majoriteten av rösterna kan gynnas på bekostnad av minoriteten.⁸⁸ I samband med lagstiftningsarbetet till 2005 års aktiebolagslag uttalades att lagen måste utformas så att den tillgodoser en balans mellan olika ägarintressen och skyddar aktieägarminoriteter mot majoritetsmissbruk.⁸⁹ Ett liknande uttalande gjordes i SOU 1995:44 *Aktiebolagets organisation*, i vilket det uttrycktes att aktiebolagslagen måste upprätthålla en viss balans mellan olika ägarintressen. Av

⁷⁸ Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 17–19.

⁷⁹ Jfr. Olsson (1967) s. 271; Bergström m.fl. (1994) s. 117–165; Beyer & Båvestam (2008) s. 11; Skog (2025) s. 23 f.

⁸⁰ Se Skog (2025) s. 23.

⁸¹ Se Ponkä (2016) s. 48.

⁸² Se Ds 2015:25 s. 38.

⁸³ Se Skog (2025) s. 23 f.

⁸⁴ Se Skog (2025) s. 23 f.

⁸⁵ Se Lehrberg (2015) s. 79.

⁸⁶ Se prop. 2019/20:194 s. 50 f.

⁸⁷ Se prop. 2019/20:194 s. 50 f.

⁸⁸ Se Svernlöv (2023) s. 29.

⁸⁹ Se prop. 1997/98:99 s. 75.

denna anledning utformade kommittén sina lagförslag på ett sätt som innebar att majoritets- och minoritetsintressen balanseras. Även i detta fall betonades att aktieägarminoriteter ska skyddas mot majoritetsmissbruk, men att lagreglerna ska vara utformade så att inte obetydliga minoriteter kan stoppa beslut som en stor majoritet av aktieägarna står bakom.⁹⁰ Ytterligare uttalanden om en balans mellan olika aktieägarintressen har uttalats i SOU 2001:1 *Ny aktiebolagslag*. Uttalandena rörde visserligen vikten av en tydlig kompetensfördelning mellan bolagsorganen, men skedde mot bakgrund av att viss aktiebolagsrättslig reglering skulle utformas så att: "[...] man åstadkommer den balans mellan bolagsorganen och mellan olika aktieägarintressen som lagstiftaren åsyftat". Därtill uttalades att även aktiebolagslagens kompetensfördelning syftar till att bland annat skapa en balans mellan majoriteten och minoriteten, samt enskilda aktieägare.⁹¹

Förarbetena har länge behandlat frågan om att minoriteten måste skyddas mot majoriteten.⁹² Genom en översikt av aktiebolagslagen kan det sägas att minoritetsskyddets utformning, i synnerhet frågan om ett förstärkt skydd, varit en återkommande diskussion.⁹³ Lagberedningen framhöll i förarbetena till 1944 års aktiebolagslag att frågan om hur minoritetsskyddet lämpligen bör ordnas är en av aktiebolagsrättens ömtåligaste frågor. Behovet av ett minoritetsskydd ansågs befogat, då risken för att majoriteten missbrukar sin makt var betydande och bekräftad av erfarenheten. Däremot identifierades också risken för att minoriteten kan missbruka minoritetsskyddet till skada för majoriteten eller bolaget.⁹⁴ Det bör nämnas att regeringen senast år 2020 förespråkade ett starkare minoritetsskydd.⁹⁵

I doktrinen har det uppgetts vara förenat med betydande svårigheter att genom lagstiftning åstadkomma en detaljerad avvägning mellan majoritets- och minoritetsintressen. Resultatet av en för långtgående tillämpning av majoritetsprincipen är en minskad investeringsvilja så länge en kapitalinsats inte garanterar en majoritetspost. Är minoritetens rättigheter i stället för omfattande finns risken att hela bolagets verksamhet sätts ur funktion. Lagstiftaren måste därför beakta att minoriteten kan missbruka sina rättigheter. Det är heller inte självklart att en regel som syftar till att värna minoritetsintressen faktiskt får en sådan effekt.⁹⁶ Det är vanligt att det föreligger ett samband mellan aktieägaravtal och maktförhållandena mellan olika aktieägare eller ägargrupper i bolaget. Exempelvis kan en majoritet genom aktieägaravtal trygga sin majoritetsställning för framtiden.⁹⁷ Trots att detta är viktigt utifrån ett

⁹⁰ Se SOU 1995:44 s. 11.

⁹¹ Jfr. SOU 2001:1 del 1 s. 449.

⁹² Jfr. SOU 1941:9 s. 22 f.; prop. 1997/98:99 s. 74 f.; SOU 1995:44 s. 11; prop. 2019/20:194 s. 50 f.

⁹³ Jfr. SOU 1941:9 s. 23; prop. 1997/98:99 s. 76.

⁹⁴ Se SOU 1941:9 s. 22.

⁹⁵ Se prop. 2019/20:194 s. 1.

⁹⁶ Se Bergström m.fl. (1994) s. 117–165.

⁹⁷ Se Lehrberg (2015) s. 79.

ägarperspektiv vill jag påstå att det kan medföra svårigheter för den avsedda balansen som beskrivits, eftersom majoritetsaktieägare redan till följd av majoritetsprincipen befinner sig i ett bättre maktläge än minoriteten.

2.2.2.2 *Egen kommentar*

Med beaktande av minoritetsskyddets syfte och de förarbetsuttalanden som finns gällande upprätthållandet av en balans mellan olika aktieägarintressen, framstår det som att lagstiftaren eftersträvar *någon* form av balans i relationen mellan olika aktieägargrupper. Detta antagande bygger främst på att kommittén i samband med SOU 1995:44 *Aktiebolagets organisation* utformade lagförslagen så att majoritets- och minoritetsintressen skulle "balanseras". Det framstår därför som att balansen anknyter till frågan om makten i bolaget, eftersom förarbetsuttalandena bygger på att varken majoriteten eller minoriteten ska ha möjlighet att missbruka sin makt. Minoritetsskyddet har också införts på grundval av risken för *maktmissbruk*, varför det kan argumenteras för att behovet av reglerna indikerar att makten inte får förskjutas alltför långt i majoritetens riktning. Med hänsyn till lagstiftarens oro för minoritetsmissbruk gäller omvänt att makten inte heller får förskjutas i alltför hög grad till minoriteten. Något som tyder på att balansgången mellan majoritet och minoritet är en grundläggande bolagsrättslig fråga är den återkommande diskussionen om minoritetsskyddets utformning i lagstiftningsarbetena. Det är i ljuset av denna balans som röstbindningsavtal blir särskilt intressanta, eftersom sådana avtal vanligen har för avsikt att sprida eller koncentrera kontrollen i bolaget.⁹⁸

2.2.3 Om kontrollen över bolaget

Aktiebolaget kännetecknas särskilt av separationen mellan ägande och kontroll. I västerländska samhällen är det en grundläggande rättighet att förfoga över sådant som innehas med äganderätt. Det förhåller sig däremot annorlunda när det kommer till aktieägande. Här är sambandet mellan ägande och inflytande komplicerat, vilket beror på att ägandeformen är beroende av att ett verkställande organ ingår rättshandlingar som påverkar aktiens värde. Sambandet mellan ägande och inflytande manifesteras i stället på bolagsstämman.⁹⁹ I doktrinen har det påståtts att det är en vanlig uppfattning att någon kontrollerar eller har kontroll över ett aktiebolag.¹⁰⁰ Som exempel kan nämnas att kontrollaktieägarna i bolag med noterade aktier vill bevara och stärka sin kontroll över bolaget.¹⁰¹ Att närmare precisera vad begreppen innebär i sammanhanget har däremot beskrivits som svårt. Eftersom termen kontroll kan syfta på olika typer av situationer är det besvärligt att fastställa uttryckets betydelse i allmänt språkbruk. Roos har försökt definiera kontrollbegreppet och menar att *kontrollera* i det aktuella sammanhanget är synonymt med att

⁹⁸ Se Mattsson (1970) s. 137.

⁹⁹ Se Westerlund (2018) s. 117.

¹⁰⁰ Se Roos (1969) s. 33 f.

¹⁰¹ Se Kansmark & Roos (1994) s. 14.

leda, dirigera, ha makten över.¹⁰² Han definierar kontroll som: ”[...] den person eller den grupp av personer som på grundval av yttre påvisbara faktorer av generell betydelse, såsom aktieinnehav eller avtal, kan genomdriva ordinarie stämmobeslut, sägs ha kontroll över aktiebolaget i fråga”.¹⁰³

När det gäller kontrollen i ett aktiebolag har rösträtsreglerna en central betydelse. Frågan om hur man i praktiken försökt hantera den osäkerhet i kontrollpositionen som följer av rösträtsreglerna kan inte besvaras enhetligt för alla aktiebolag. Enligt Roos måste man ta hänsyn till vilken bolagstyp det rör sig om på grund av skillnaderna i den organisatoriska strukturen.¹⁰⁴ Kontrollmönstret i ett bolag skiljer sig markant mellan privata och publika aktiebolag.¹⁰⁵ Det kan generellt sägas att en spridning av kontrollen är vanligast i privata bolag, medan en koncentration av kontrollen snarare förekommer i de publika bolagen. Att kontrollen tenderar att spridas i privata bolag beror på att varje aktieägare oftast har en stor aktiepost som utgör en betydande del av hans tillgångar, samtidigt som de har en stark anknytning till bolaget. Vid en investering är det vanligt att personen i fråga kräver ett inflytande i bolaget oavsett hur aktierna är fördelade. Det är därför vanligt att majoritetsprincipen åsidosätts inom privata bolag, och att kontrollen i stället sprids och fördelas mellan aktieägarna. En sådan spridning och fördelning medför vanligtvis att kontrollgruppen kommer att bestå av samtliga aktieägare. Här bör nämnas att Roos menar att det är något av en verklighetsfrämmande generalisering att påstå att koncentrationstendenser inte förekommer i privata bolag. Beträffande koncentration av kontrollen i privata bolag kan så ske när ett större antal aktieägare deltar aktivt i företaget medan andra bara är passiva. Omvänt kan spridning av kontrollen vara aktuellt i de publika bolagen när minoritetsgrupper ska integreras i kontrollgruppen.¹⁰⁶

Det är möjligt att påverka kontrollfördelningen inom bolaget på olika sätt, däribland med stöd av bolagsrättsligt giltiga instrument som röstvärdesdifferenser och rösträtsbegränsningar i bolagsordningen (4 kap. 5 § och 7 kap. 8 § ABL). Om aktieägarnas behov inte tillgodoses av aktiebolagslagens struktur för maktfördelning mellan aktieägare kan de ingå ett aktieägaravtal för att åstadkomma den kontroll som önskas.¹⁰⁷

2.3 Aktiebolagets beslutsstruktur

2.3.1 Beslutsrättigheter

I aktiebolagsrätten betraktas bolagets beslutsfattande som knutet till olika rättigheter. Dessa kan benämnas beslutsrättigheter (beslutsbindningar) och ingår

¹⁰² Min kursivering; Se Roos (1969) s. 31.

¹⁰³ Se Roos (1969) s. 33 f.

¹⁰⁴ Se Roos (1969) s. 34 f.

¹⁰⁵ Se Roos (1969) s. 108.

¹⁰⁶ Se Roos (1969) s. 49–51.

¹⁰⁷ Se Westerlund (2018) s. 117 f.

som en del av bolagets inre rättsförhållanden, vilket innebär att beslutsrättigheterna utgör en del av relationen mellan bolaget som juridisk person och dess aktörer, såsom aktieägare och styrelseledamöter. Annorlunda uttryckt är beslutsrättigheterna kopplade till aktörsroller inom bolaget eller till bolagets organ. Beslutsrättigheterna täcker ett stort område och omfattar bland annat förvaltningsrättigheter hos aktieägare, däribland rösträttigheter. Enligt Arvidsson kan beslutsrättigheterna delas upp med hänsyn till om rättigheten tillkommer en aktör eller ett bolagsorgan. Det förra benämns aktörsbindningar, medan det senare benämns organbindningar.¹⁰⁸ När beslutsrättigheterna utövas i bolaget fungerar dessa som ett led i en beslutsfattande verksamhet, vilken genom organen är knuten till aktiebolagsrättsliga normer som anger aktiebolagsrättsliga verkningar. Detta kan illustreras genom exemplet att aktieägare utövar sin rösträtt vid bolagsstämma.¹⁰⁹

2.3.2 Bolagsorganen

Bolagsorganen har en central roll vid bolagets beslutsfattande. Bolagsorganen utgör beslutsinstanser som juridiskt-tekniskt tillskrivs självständig kompetens att fatta beslut i bolagets namn. Enligt aktiebolagslagen tilldelas sådan beslutskompetens *bolagsstämman*, *styrelsen* och *verkställande direktör*. Enligt aktiebolagslagen är röstregler kopplade till stämman och styrelsen, vilket krävs i de fall ett bolagsorgan består av flera ledamöter.¹¹⁰

Bolagsorganen omfattas av en strikt kompetensfördelning.¹¹¹ Aktiebolagslagens kompetensfördelning ska som sagt tillgodose en balans mellan bolagets olika organ samt mellan majoriteten och minoriteten. Enligt kompetensfördelningen är *bolagsstämman* det högsta beslutsfattande organet, följt av *styrelsen* som tillsätts av stämman. Styrelsen sköter bolagets organisation och övergripande förvaltning. Styrelsen väljer i sin tur bolagets *verkställande direktör*, som är underställd styrelsen och handhar bolagets löpande förvaltning.¹¹² Enligt funktionsfördelningsläran ska bolagsorganens funktioner i huvudsak respekteras, eftersom det är av samhälleligt intresse att aktiebolag i största mån förvaltas i enlighet med lagstiftarens intentioner.¹¹³ Funktionsfördelningsläran kan beskrivas som läran om bolagsorganens funktioner, och både anger och skyddar de funktioner bolagsorganen har.¹¹⁴

Bolagsstämman utgör det forum där aktieägarna kan nyttja sin beslutanderätt i bolagets angelägenheter (7 kap. 1 § ABL).¹¹⁵ Det innebär att den rättsliga

¹⁰⁸ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 45 f. För en utförligare redogörelse om aktörsbindningar, se avsnitt 4.4.2.

¹⁰⁹ Se Arvidsson (2010) s. 167.

¹¹⁰ Se Arvidsson (2010) s. 120 f.

¹¹¹ Se Arvidsson (2010) s. 124.

¹¹² Se SOU 2001:1 s. 449.

¹¹³ Se Eklund & Stattin (2021) s. 330.

¹¹⁴ Se Lidman m.fl. (2024) s. 341 ff.

¹¹⁵ Se Skog (2025) s. 158; Bergström & Samuelsson (2025) s. 64; Johansson (2026) s. 132.

makten i bolaget huvudsakligen åligger stämman och dess beslutsfattande.¹¹⁶ Bolagsstämman är även det forum där sambandet mellan ägande och inflytande kommer till uttryck.¹¹⁷ De beslut som bolagsstämman fattar är beroende av hur aktieägarna utövar sina rättigheter.¹¹⁸ Bolagsstämman ger aktieägarna möjlighet att värna sina intressen i bolaget genom utövandet av rösträtten.¹¹⁹ Både storleken på aktieinnehavet samt aktiernas röstvärde avgör vilken röststyrka varje aktieägare har vid bolagsstämman.¹²⁰ Om det inte föreligger hinder enligt lag eller bolagsordning kan bolagsstämman besluta om alla frågor som rör bolaget. Detta följer av bolagsstämmans residualkompetens, som innebär att stämman har kompetens i alla frågor som inte uttryckligen omfattas av ett annat bolagsorgans exklusiva kompetens.¹²¹ Bolagsstämman har dock exklusiv kompetens i vissa beslut, som ändring av bolagsordningen, emissioner och andra förändringar av aktiekapitalet, val av styrelse och utdelning.¹²² Med stöd av föreskrifter i bolagsordningen kan stämman också besluta i frågor som annars hade ankommit på styrelsen.¹²³ Bolagsstämman är bunden av generalklausulen vid beslutsfattandet, vilket medför att stämman inte får fatta beslut som är ägnat att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget, eller annan aktieägare.¹²⁴ Ett stäm-mobeslut kan klandras om det inte tillkommit i behörig ordning eller annars strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen (7 kap. 50 § ABL). Vid en klandertalan är avsikten att försöka ogiltigförklara eller ändra ett beslut eftersom det är förenat med formella eller materiella brister.¹²⁵

2.3.3 Majoritetsprincipen

Beslutsfattandet i ett aktiebolag vilar på majoritetsprincipen. Utöver att principen är central för bolagets drift och framgång, bidrar den även till ett effektivt beslutsfattande i bolaget.¹²⁶ Majoritetsprincipen fastslår att stämmans beslut utgörs av den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna (7 kap. 40 § ABL).¹²⁷ Huvudregeln om absolut majoritet gäller inte om annat föreskrivs i bolagsordningen, eller när det av lagen fordras kvalificerad majoritet.¹²⁸ Ibland talar man om praktisk majoritet eftersom den relevanta majoriteten rent faktiskt kan vara en minoritet. Detta beror på att

¹¹⁶ Se Arvidsson (2010) s. 128.

¹¹⁷ Se Westerlund (2018) s. 117.

¹¹⁸ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 47.

¹¹⁹ Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 65.

¹²⁰ Se SOU 1995:44 s. 12.

¹²¹ Se Skog (2025) s. 158.

¹²² Se Svernlöv (2023) s. 63.

¹²³ Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 65.

¹²⁴ Se Johansson (2017) s. 39, 43.

¹²⁵ Se Johansson (2017) s. 224.

¹²⁶ Se Östberg & Almlöf (2024) s. 94.

¹²⁷ Vid val gäller i stället att stämman anses ha valt den som fått flest röster, 7 kap. 41 § ABL.

¹²⁸ Se Andersson m.fl., Aktiebolagslagen – En kommentar (2025-06-04, version 20, JUNO), kommentaren till 7 kap. 40 § under rubriken Majoritetskrav.

majoritetsprincipen omfattar de vid stämman företrädde aktierna. Det är således möjligt att en minoritetsgrupp eller en ensam ägare av en minoritet av aktierna kan komma att styra stämmans beslut. Så kan vara fallet när en majoritet av rösterna är hänförliga till aktier som inte representeras vid stämman.¹²⁹

Enligt aktiebolagslagens systematik kan den som innehar aktier motsvarande mer än hälften av rösterna i ett aktiebolag utöva det bestämmande inflytandet i detsamma. Det är därför möjligt för en majoritetsägare att utse bolagets styrelse, samt styra bolagsstämmans beslut i flera andra hänseenden.¹³⁰ Minoritetsaktieägars möjlighet att utöva inflytande över bolagets förvaltning är således begränsad.¹³¹ Bolagsstämman är ett organ som kan utnyttjas för ägarinflytande. Hur detta går till beror på bolagets ägarstruktur och spridningen av aktier. Exempelvis kan omröstningarna påverkas när det finns personliga relationer i ett bolag med ett fåtal aktieägare.¹³²

¹²⁹ Se Arvidsson (2010) s. 128.

¹³⁰ Se Kansmark & Roos (1994) s. 18; Sjöman (2008) s. 49.

¹³¹ Se Kansmark & Roos (1994) s. 18.

¹³² Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 64.

3 Aktieägaravtal som avtalstyp

3.1 Inledning

Aktieägaravtal kännetecknas av stor variation när det kommer till avtalsinnehållet, vilket kan förklaras av att de bolag som använder aktieägaravtal skiljer sig åt.¹³³ Det är emellertid betydelsefullt för framställningen att gå närmare in på aktieägaravtalet som sådant, eftersom röstbindningsavtal utgör en *variant* av aktieägaravtal. Avtalen är således inte ömsesidigt uteslutande, utan det ena utgör en förutsättning för en djupare förståelse av det andra. I detta kapitel kommer jag därför att redogöra för aktieägaravtal som avtalstyp, i syfte att skapa en grund för den fortsatta framställningen av röstbindningsavtalen. Kapitellet kan därmed sägas fungera som en kontextuell ram som ska bidra till förståelsen för röstbindningsavtal, samt underbygga den kommande diskussionen i kapitel fem.

3.2 Aktieägaravtalets reglering

Aktieägaravtal är den allmänna beteckningen för de avtal som aktieägare ingår beträffande verksamheten inom bolaget.¹³⁴ Begreppet avser inte avtalets typ eller kategorisering, utan avtalstypen avgörs vanligen av avtalsförpliktelserna.¹³⁵ Det är som sagt främst inom den privata bolagssfären som aktieägaravtal förekommer.¹³⁶ Den som försöker definiera vad ett aktieägaravtal är ställs snabbt inför problemet att lagreglering saknas. Dessutom är rättspraxis mycket begränsad, vilket beror på att de konflikter som aktieägaravtal aktualiserar normalt inte hamnar i allmän domstol.¹³⁷ Aktieägaravtal är en avtalstyp som tillkommit genom det praktiska rättslivet. Att aktieägaravtal inte ryms inom någon lagreglerad avtalstyp innebär att klassificeringen inte tillmäts någon rättslig betydelse.¹³⁸ Enligt den knapphändiga praxis som finns anses ett aktieägaravtal reglera aktieägarnas förhållande till varandra och bolaget.¹³⁹

En uppfattning i doktrin är att aktieägaravtal reglerar rättigheter som i aktiebolagsrättsligt hänseende tillkommer aktieägare.¹⁴⁰ Arvidsson menar att denna uppfattning framgår redan av begreppet *aktieägaravtal*.¹⁴¹ Kansmark och Roos beskriver ett aktieägaravtal som: ”[...] ett avtal varigenom alla eller vissa av aktieägarna i ett aktiebolag till komplettering av bolagsordningen reglerar utövandet av sina förvaltningsmässiga och/eller ekonomiska befogenheter samt rätten att disponera över aktierna i bolaget”.¹⁴² Det kan sägas att

¹³³ Se Arvidsson (2010) s. 66.

¹³⁴ Se Arvidsson (2010) s. 13.

¹³⁵ Se Lehrberg (2015) s. 67.

¹³⁶ Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Arvidsson (2010) s. 13.

¹³⁷ Se Roos (1969) s. 22; Ramberg (2011) s. 26; Westerlund (2018) s. 113.

¹³⁸ Se Arvidsson (2010) s. 59 och 64.

¹³⁹ Jfr. NJA 2011 s. 429 p. 8.

¹⁴⁰ Se Arvidsson (2010) s. 64; Jfr. Ramberg (2011) s. 15; Stattin & Svernlöv (2013) s. 19.

¹⁴¹ Se Arvidsson (2010) s. 64.

¹⁴² Se Kansmark & Roos (1994) s. 15.

ett aktieägaravtal föreligger om två eller fler aktieägare utgör avtalsparter, och att avtalet i huvudsak rör deras aktieägende eller de rättigheter och skyldigheter som följer av aktieägandet.¹⁴³

3.3 Avtalsparterna och förhållandet

Parterna i ett aktieägaravtal kan vara allt från två till samtliga av bolagets aktieägare. Avtalet kan även omfatta aktieägare som tillsammans representerar en majoritet eller minoritet av rösterna eller aktierna i bolaget. Det är vidare möjligt att flera aktieägaravtal förekommer i samma bolag.¹⁴⁴ Parterna i ett aktieägaravtal omfattas av en lojalitetsplikt gentemot varandra.¹⁴⁵ Lojalitetspliktens närmare innebörd är att en part med omsorg, enligt bästa förmåga, ska respektera även motpartens intressen i avtalet. Självaste omfattningen av lojalitetsplikten avgörs i varje enskilt fall.¹⁴⁶ Inom ramen för lojalitetsplikten är parterna skyldiga att verka för att avtalet genomförs enligt avtalsvillkoren. I regel gäller att parten måste avstå från handlingar som medför risk för att motparten drabbas av skada.¹⁴⁷ Utöver att tillvarata sina egna intressen ska en avtalspart även vara lojal och hjälpa motparten.¹⁴⁸

I doktrinen talas det också om att ett aktieägaravtal kan aktualisera en lojalitetsplikt genom att utgöra ett enkelt bolag.¹⁴⁹ Enligt den dominerande uppfattningen kan aktieägaravtal betraktas som ett enkelt bolag.¹⁵⁰ Äldre praxis ger stöd för en sådan klassificering, vilket framgår av Nials rättsutlåtande i NJA 1942 s. 627 (Graningeverken). Enligt uttalandet hade ett tvistigt avtal mellan två aktieägare karaktären av ett enkelt bolag.¹⁵¹ Med ett enkelt bolag avses att två eller flera personer har slutit en överenskommelse om att samverka för ett gemensamt ändamål. Rekvisiten bör vara uppfyllda i det fall personer som har bildat eller tänker bilda ett aktiebolag avtalar om att i någon mån samverka, exempelvis genom att rösta på ett visst sätt. I praxis har det fastställts att delägare i enkla bolag omfattas av en lojalitetsplikt sinsemellan. Det är således möjligt att aktieägare som ingår i ett aktieägaravtal också har en associationsrättsligt grundad lojalitetsplikt gentemot det enkla bolaget, det vill säga gentemot varandra, och därmed indirekt aktiebolaget.¹⁵²

3.4 Motiv för avtalsingående

¹⁴³ Se Lehrberg (2015) s. 71.

¹⁴⁴ Se Arvidsson (2010) s. 71.

¹⁴⁵ Se Ramberg (2011) s. 86; Lehrberg (2015) s. 76; Almlöf & Östberg (2024) s. 176 f.

¹⁴⁶ Se NJA 2021 s. 943 p. 13–15.

¹⁴⁷ Se NJA 2021 s. 943 p. 15 f.

¹⁴⁸ Se Ramberg (2011) s. 86–87.

¹⁴⁹ Se Almlöf & Östberg (2024) s. 178.

¹⁵⁰ Jfr. Kansmark & Roos (1994) s. 35; SOU 1978:67 s. 59 samt 116; Stattin (JT 2011/12) s. 764; Stattin & Svernlöv (2013) s. 23; Sandström (2023) s. 86; Almlöf & Östberg (2024) s. 178.

¹⁵¹ Jfr. NJA 1942 s. 627.

¹⁵² Se Almlöf & Östberg (2024) s. 178.

Utmärkande för aktieägaravtal är att de sträcker sig in i aktiebolagsrättens område, vilket innebär att de avviker från vad som föreskrivs av aktiebolagsrättsliga normer, och ibland även bolagsordningsnormer.¹⁵³ Vad gäller förekomsten av aktieägaravtal menar Arvidsson att aktieägare vill frångå den rättighetsstruktur som framgår av aktiebolagsrättsliga normer.¹⁵⁴ Att avtalen är oförenliga med aktiebolagsrättsliga normer tydliggörs om man ser till aktieägaravtal som innehåller röstbindningar (röstbindningsavtalen). Sådana avtal avviker från den aktiebolagsrättsliga friheten att rösta efter eget omdöme på bolagsstämman, eftersom bindningarna avser skyldigheter i förhållande till rösträtten.¹⁵⁵

Anledningen till att aktieägare ingår aktieägaravtal kan variera och hänger samman med vilka intressen avtalsparterna har av bolaget och sitt ägande. Ett vanligt motiv är att ägarsynen hos avtalsparterna skiljer sig från aktiebolagsrättens. Det är inte ovanligt att samarbetet inom de flesta bolagen grundar sig på att ägarna främst vill dra nytta av bolaget i andra egenskaper än aktieägare. Följden blir att det faktiska syftet med ägandet bottnar i direkta eller indirekta yttre rättsförhållanden mellan ägarna och bolaget, i stället för målsättningen att maximera kapitalavkastningen. När aktieägare inte kan tillgodose sina intressen på lagstiftningsväg kan aktieägaravtal ingås för att utforma ett ägar-skydd enligt ägarnas externa preferenser, eller i syfte att stärka det ägarskydd som aktiebolagsrätten tillhandahåller.¹⁵⁶

Det är mycket vanligt att aktieägaravtal nyttjas för att reglera frågor som rör bolagets beslutsfattande. Röstbindningsavtal utgör ett vanligt exempel på en sådan form av reglering.¹⁵⁷ Exempelvis kan majoriteten använda aktieägaravtal för att kontrollera bolaget i centrala frågor. I mindre bolag med få aktieägare kan det upplevas som otillräckligt att stödja sig på utfallet av en omröstning på bolagsstämman. Ett aktieägaravtal möjliggör då att viss makt förflyttas till det kontrollblock som bildas, där inflytandet över bolaget sker i överensstämmelse med avtalets föreskrifter.¹⁵⁸ Här tydliggörs enligt min mening att avtalen kan användas som verktyg för att befästa maktpositioner i bolaget, vilket är särskilt intressant med utgångspunkt i den tänkta balansen mellan olika aktieägarintressen.

Ett bärande skäl till att aktieägarna, eller en aktieägargrupp, sammanstrålar och ingår aktieägaravtal är att det kan finnas skäl att modifiera effekterna av majoritetsprincipen.¹⁵⁹ Syftet kan å ena sidan vara att koncentrera ägarinflytande som annars hade varit utspritt på flera aktieägare om majoritetsprincipen hade tillämpats. Avtalet kan å andra sidan syfta till att försöka sprida

¹⁵³ Se Arvidsson (2010) s. 14.

¹⁵⁴ Se Arvidsson (2010) s. 73.

¹⁵⁵ Se Arvidsson (2010) s. 14.

¹⁵⁶ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 43 f.

¹⁵⁷ Se Stattin (JT 2004/05) s. 108.

¹⁵⁸ Se Bergström & Samuelsson (2025) s. 159.

¹⁵⁹ Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Sjöman (2008) s. 52.

ägarinflytande som hade tillfallit en viss eller vissa aktieägare om majoritetsprincipen hade tillämpats.¹⁶⁰ Oavsett om avtalet är maktspridande eller maktkoncentrerande är syftet detsamma, nämligen att avvika från majoritetsprincipen och skapa en annan rättighetsfördelning för beslutsfattandet på bolagsstämman.¹⁶¹ Maktspridande aktieägaravtal kan särskilt förekomma i privatägda bolag med få aktieägare, vilket beror på att ägarna normalt deltar i bolagets verksamhet och därav vill ha inflytande över verksamheten oavsett hur den inbördes aktiefördelningen ser ut.¹⁶² Av denna anledning ligger det i ägarernas intresse att ingå avtal för att reglera inflytandet över verksamheten i bolaget, och därigenom förhindra att någon eller några av ägarna kan utnyttja sin formella röststyrka för att fritt styra bolaget.¹⁶³

Genom aktieägaravtal kan aktieägare alltså formalisera överenskommelser om verksamheten i bolaget eller dess organ.¹⁶⁴ I doktrinen beskrivs aktieägaravtal som ett kompletterande styrinstrument till bolagsordningen.¹⁶⁵ Det är även vanligt att aktieägaravtal ingås för att reglera sådant som inte är rättsligt möjligt i bolagsordningen.¹⁶⁶ Avtalen kan därför vara ett alternativ för aktieägare som önskar en viss reglering, men som saknar det inflytande som krävs för att anpassa eller ändra bolagsordningen.¹⁶⁷ Dessutom kan aktieägaravtal användas som ett kontrolljusteringsinstrument för att hantera den separation som görs mellan ägande och kontroll i aktiebolaget.¹⁶⁸

3.5 Särskilt om bestämmelser i aktieägaravtal

3.5.1 Rättighetsbindningar

Aktieägaravtal associeras ofta med rättighetsbindningar. Avtalen kan beskrivas som obligationsrättsliga skyldigheter som avser utövandet av oförändrade aktiebolagsrättsliga rättigheter. Detta beror på att avtalen saknar betydelse för aktiebolagsrättsliga rättigheter som sådana. Av denna anledning kan röstbindningar ibland kallas för rösträttsbindningar.¹⁶⁹ Terminologin varierar i avtalspraxis, där man både talar om skyldigheter kring hur rösträtten ska utövas samt skyldigheter att rösta eller inte rösta på ett visst sätt.

Uppfattade som rättighetsbindningar menar Arvidsson att de aktiebolagsrättsliga rättigheterna ingår i beskrivningen av avtalsföremålet, och det som

¹⁶⁰ Se Sjöman (2008) s. 53.

¹⁶¹ Se Ramberg (2011) s. 16.

¹⁶² Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Sjöman (2008) s. 53.

¹⁶³ Se Sjöman (2008) s. 53.

¹⁶⁴ Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 19.

¹⁶⁵ Se Kansmark & Roos (1994) s. 15; Ramberg (2011) s. 15; Stattin & Svernlöv (2013) s. 22.

¹⁶⁶ Se Kansmark & Roos (1994) s. 16; Arvidsson (2010) s. 103; Lindskog (2011) s. 265; Ramberg (2011) s. 15.

¹⁶⁷ Se Kansmark & Roos (1994) s. 16 f.

¹⁶⁸ Se Westerlund (2018) s. 117.

¹⁶⁹ Se Arvidsson (2010) s. 161; Arvidsson (NJ 4:10) s. 53.

”binds” är de aktiebolagsrättsliga rättigheterna som sådana.¹⁷⁰ Med rättighetsbindning avses en obligationsrättslig skyldighet vad gäller utövandet av en rättighet R. Arvidsson beskriver begreppet som redundant och förklarar att skyldigheten i stället kan beskrivas i termer av *föremålet för R*. De avtalade skyldigheter som rättighetsbindningar anger kan vara skyldigheter att utöva eller inte utöva R, men även skyldigheter att utöva eller inte utöva R *på visst sätt*. Det är skyldigheter av någotdera slaget som avses med uttrycket ”skyldigheter rörande utövandet av R”. Rättighetsbindningar kan innehålla skyldigheter av bägge slagen, vilket är vanligt med aktörsbindningar.¹⁷¹ En rättighetsbindning föreligger om följande tre krav är uppfyllda. För det första ska det avse en skyldighet gällande att utöva en rättighet R. För det andra ska denna rättighet ingå i ett rättsförhållande till en part som står utanför avtalet. För det tredje krävs att rättsordningen inte tillmäter bindningen någon verkan för R som sådan. Det är däremot inte en förutsättning att avtalet är obligationsrättsligt giltigt, utan rättighetsbindningar kan vara ogiltiga liksom avtal i allmänhet.¹⁷²

3.5.2 Koncentration och spridning av makt

Den dominerande uppfattningen är att aktieägaravtal syftar till att sprida eller koncentrera makten i bolaget.¹⁷³ Distinktionen utvecklades av Roos i syfte att förklara vad aktieägaravtal är och relaterar till skillnaden mellan noterade och privata bolag.¹⁷⁴ Generellt gäller att aktieägaravtal avser att koncentrera makten i de noterade bolagen och sprida makten i de privata bolagen.¹⁷⁵ En annan beskrivning är att maktspridande aktieägaravtal ämnar skapa ett slags minoritetsskydd, medan maktkoncentrerande aktieägaravtal i stället ska koncentrera ägarinflytandet i bolaget.¹⁷⁶ Ett och samma avtal kan emellertid vara av både maktkoncentrerande och maktspridande karaktär.¹⁷⁷ Enligt Roos handlar koncentration om att undvika spridning av kontrollen till andra aktieägargrupper. En sådan strävan finns hos kontrollaktieägarna i de publika bolagen.¹⁷⁸ Spridning handlar däremot om att kontrollen ska spridas och fördelas mellan aktieägarna.¹⁷⁹

Arvidsson har i sin avhandling vidareutvecklat distinktionen mellan maktspridning och maktkoncentration. För att förstå den närmare betydelsen av distinktionen diskuteras begreppen makt, koncentration och spridning. Ur rättslig synpunkt handlar makt om rättigheter och hur de fördelas. Vad gäller

¹⁷⁰ Se Arvidsson (2010) s. 161.

¹⁷¹ För en utförligare redogörelse om aktörsbindningar, se avsnitt 4.4.2.

¹⁷² Se Arvidsson (2010) s. 165.

¹⁷³ Se Sandström (1976) s. 171 ff.; Sjöman (2008) s. 53; Arvidsson (2010) s. 73; Ramberg (2011) s. 16; Stattin & Svernlöv (2013) s. 20.

¹⁷⁴ Se Roos (1969) s. 37 ff. och s. 49 ff.; Sandström (1976) s. 171 ff.; Arvidsson (2010) s. 73.

¹⁷⁵ Se Roos (1969) s. 51; Arvidsson (2010) s. 74.

¹⁷⁶ Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 20.

¹⁷⁷ Se Roos (1969) s. 51; Sjöman (2008) s. 53.

¹⁷⁸ Se Roos (1969) s. 37 f.

¹⁷⁹ Se Roos (1969) s. 49–50.

koncentrations- och spridningsbegreppen menar Arvidsson att dessa bygger på spatiala metaforer för att förklara förändringar av det rättsliga maktmönstret över bolaget och beslutsfattandet i detsamma. Den bärande idén är att det kan ske en förändring av det rättighetsmönster som bildar makten över bolaget. Makten kan förändras åt två motsatta håll, rättare sagt i ”spridande” eller ”koncentrerande” riktning, och aktieägaravtal är avsedda att sprida eller koncentrera makten över bolaget på ett sätt som avviker från vad aktiebolagsrättsliga normer föreskriver. Till följd av att makten över bolaget tillfaller aktieägarmajoriteten utgör majoritetsprincipen en viktig del av den fixpunkt som koncentrations- och spridningsbegreppen avser. Tolkat på detta sätt, anser Arvidsson att ett avtal är koncentrerande eller spridande när det resulterar i en rättighetsfördelning av bolagsstämmans beslutsfattande som skiljer sig från majoritetsprincipens. Arvidsson lyfter däremot att begreppen koncentration och spridning inte enbart kan definieras utifrån majoritetsprincipen, eftersom bolagsstämmans beslutskompetens inte är oinskränkt. Den rättsliga makten över bolaget kan således inte uteslutande avgränsas till bolagsstämmonivå. Oavsett hur man ser på saken menar Arvidsson dock att det är svårt att klargöra hur begreppen koncentration och spridning ska tolkas.¹⁸⁰

Med hänsyn till den indelningsgrund som beskrivits ovan utgår indelningen från det rättighetsmönster som följer av majoritetsprincipen. Om det rör sig om en dikotomi menar Arvidsson att koncentration och spridning innebär kontradiktoriskt motsatta inverknings på makten över bolagsstämman. För att beskriva sådana inverknings kan begreppet maktdelning användas. Spridning omfattar en inverkan som främjar ett rättighetsmönster som uttrycker en mer långtgående maktdelning än vad majoritetsprincipen föreskriver. Koncentration innebär i stället en inverkan som främjar ett rättighetsmönster som uttrycker en mindre långtgående maktdelning än vad majoritetsprincipen föreskriver. Det är däremot av betydelse för klassifikationerna vilket ”partspektiv” som intas. Med utgångspunkt i det sagda har Arvidsson illustrerat två exempel som presenteras nedan.¹⁸¹

Exempel I

”Ett aktiebolag har tre ägare, A, B och C. A innehar 10 % av rösterna, B 41 % och C 49 %. A och B avtalar om att A får bestämma hur B ska utöva rösträtten i en viss typ av ordinära stämmofrågor.”¹⁸²

Exempel II

¹⁸⁰ Se Arvidsson (2010) s. 74 f.

¹⁸¹ Se Arvidsson (2010) s. 75.

¹⁸² Se Arvidsson (2010) s. 75.

”A har 10 % av rösterna, B har 51 % och C har 39 %. A och B avtalar om att A ska ha en vetorätt beträffande en viss typ av ordinära frågor.”¹⁸³

Det första exemplet rör ett avtal som är koncentrerande i relationen mellan avtalsparterna (A och B) och utomstående aktieägare C. Enligt avtalet har A befogenhet att påföra B en skyldighet att rösta som A önskar i ett visst slags ordinära frågor. Över lag har A och B en aktiebolagsrättslig kompetens att styra stämmans beslut i ordinära frågor. Det andra exemplet rör i stället ett avtal som är spridande mellan A och B. Enligt detta avtal har A rätt att påföra B en skyldighet att *inte* rösta för beslut av ett slag som B på egen hand är aktiebolagsrättsligt kompetent att diktera. Enligt Arvidsson pekar exemplet på att spridningsbegreppet inte är applicerbart i förhållandet mellan de avtalande aktieägarna och aktieägare som inte är avtalspart. Eventuella spridningseffekter uppges endast vara relevanta att studera inom relationen mellan avtalsparterna. Situationen är annorlunda beträffande koncentrationsbegreppet, eftersom detta främst används i relationen mellan avtalande aktieägare och aktieägare utanför avtalet. Mot bakgrund av de väsentliga problem som begreppen är förenade med anser Arvidsson att distinktionen inte är ägnad att utgöra grund för några indelningar. Dessutom menar Arvidsson att frågan om varför aktieägare vill ”sprida” respektive ”koncentrera” makten över bolaget kvarstår trots förekomsten av en enhetlig begreppsbildning.¹⁸⁴ Jag kommer i min kommande diskussion att tillämpa den ovan beskrivna indelningsgrunden som utgår från det rättighetsmönster som följer av majoritetsprincipen.¹⁸⁵

3.6 Rättsverkningar

3.6.1 Separationsprinciperna

Hur effektivt aktieägaravtal är som kontrolljusteringsinstrument avgörs av de rättsverkningar som avtalet kan aktualisera. Särskilt relevant i detta avseende är separationsprinciperna.¹⁸⁶ Det finns en tanke om att avtalsrätt och aktiebolagsrätt är två från varandra fristående områden, vilket medför att avtal saknar betydelse för aktiebolagsrätten och vice versa.¹⁸⁷ Enligt *den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen* är ett aktieägaravtal endast bindande mellan avtalsparterna och saknar aktiebolagsrättsliga verkningar om det inte finns något lagstöd.¹⁸⁸ Denna uppfattning har vunnit brett stöd i förarbeten, praxis och

¹⁸³ Se Arvidsson (2010) s. 75.

¹⁸⁴ Se Arvidsson (2010) s. 75 f.

¹⁸⁵ Flera i doktrinen har kopplat koncentrations- och spridningsbegreppen till majoritetsprincipen, och att avsikten är att modifiera effekterna av densamma. Se bl.a. Roos (1969) s. 37 jämfört med s. 48; Sjöman (2008) s. 52 f.; Ramberg (2011) s. 16.

¹⁸⁶ Se Westerlund (2018) s. 118–120.

¹⁸⁷ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 54.

¹⁸⁸ Se NJA 2011 s. 429 p. 8.

doktrin.¹⁸⁹ Mer specifikt innebär principen att samtliga beslut som bolaget tar är fristående från aktieägaravtalet.¹⁹⁰ För aktieägarna är det alltså inte möjligt att genom avtal förändra sin rättsställning inom bolaget på ett sätt som binder bolaget. Aktieägare saknar vidare möjlighet att avtalsvägen påverka den aktiebolagsrättsliga rättsenligheten hos bolagsrättsliga beslut eller åtgärder.¹⁹¹ Förpliktelser i ett aktieägaravtal kan bara göras gällande mot avtalsparterna, eftersom avtalet endast har obligationsrättslig rättsverkan.¹⁹² Aktieägare kan exempelvis avtala om hur de ska rösta på bolagsstämman, men det är inte möjligt att med bindande verkan reglera bolagsorganens framtida beslutsfattande.¹⁹³ Om aktieägarna önskar avtala om bolagets beslutsfattande med bolagsrättslig verkan får de använda bolagsordningen för reglering. Även här föreligger vissa begränsningar, som att minoritetsskyddet inte kan kringgåas genom reglering.¹⁹⁴ Det finns dock undantagsfall i lag där avtal aktualiserar bolagsrättsliga verkningar.¹⁹⁵ Trots att den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen inte är lagfäst, kan den med hänvisning till NJA 2011 s. 429 anses uttryckligen fastslagen.¹⁹⁶

Den avtalsrättsliga separationsprincipen fastställer att aktieägaravtal har obligationsrättslig verkan.¹⁹⁷ Principen innebär att avtalsrätten inte beaktar att avtalsobjektet är aktiebolagsrättsligt vid bedömningen av avtalets obligationsrättsliga verkningar.¹⁹⁸ Av principen följer även att aktieägaravtal medför obligationsrättsliga rättsverkningar trots att avtalen är aktiebolagsrättsligt verkningslösa. Det finns dock ett flertal undantag, däribland tvingande regler. Obligationsrättslig giltighet tillskrivs aktieägaravtal endast om avtalen inte strider mot aktiebolagsrättsliga regler som anses vara avtalsrättsligt tvingande.¹⁹⁹ Beträffande röstbindningar i aktieägaravtal har Arvidsson sagt att förpliktelser att rösta för beslut eller åtgärder som strider mot absolut obligatoriska normer, som kapitalskyddsregler, borde medföra att avtalet fränkänns verkningar mellan parterna.²⁰⁰ Vad gäller aktierättsliga röstbindningar som innebär att aktieägare röstar för ett beslut som är en nullitet har Nial uttalat att sådana inte bör tillskrivas någon juridisk verkan.²⁰¹ Detta behöver däremot inte betyda att avtalsförhållandet fallerar.²⁰² Det innebär snarare att

¹⁸⁹ Jfr. SOU 1971:15 s. 159; SOU 1997:22 s. 205; prop. 2004/05:85 del 1 s. 251; prop. 2004/05:85 del 3 s. 1397; NJA 1972 s. 29; NJA 2011 s. 429 på s. 434; Roos (1969) s. 332 ff. och 357; Arvidsson (2010) s. 277; Danelius & Ericson (2011) s. 859; Ramberg (2011) s. 32; Stattin & Svernlöv (2013) s. 14.

¹⁹⁰ Se Ramberg (2011) s. 32.

¹⁹¹ Se Arvidsson (2010) s. 279; Westerlund (2018) s. 119.

¹⁹² Se Westerlund (2018) s. 114.

¹⁹³ Se Sjöman (2008) s. 54; Stattin & Svernlöv (2013) s. 30.

¹⁹⁴ Se Sjöman (2008) s. 54 f.

¹⁹⁵ Jfr. Arvidsson (2010) s. 277.

¹⁹⁶ Se Westerlund (2018) s. 119.

¹⁹⁷ Se Westerlund (2018) s. 120.

¹⁹⁸ Se Arvidsson (2010) s. 283; Westerlund (2018) s. 120.

¹⁹⁹ Se Westerlund (2018) s. 120.

²⁰⁰ Se Arvidsson (2010) s. 283.

²⁰¹ Se Nial (1935) s. 16. Se även Roos (1969) s. 308.

²⁰² Se Roos (1969) s. 308; Arvidsson (2010) s. 284.

avtalsparterna inte är tvungna att medverka till överträdelser av absolut obligatoriska normer. Om en sådan ståndpunkt godtas kan motparten i avtalet inte åberopa kontraktbrottspåföljder som skadestånd eller avtalsviten med anledning av att någon part i strid mot avtalet vägrat att medverka till överträdelser av sådant slag. Genom att inta detta synsätt inskränks avtalsfriheten av aktiebolagsrättens absolut obligatoriska del. En sådan ordning skulle innebära att aktörsbindningar saknar obligationsrättsliga verkningar om de bidrar till överträdelser av absolut obligatoriska normer, oavsett vilken typ av aktörsbindning det är fråga om.²⁰³

Frågan om vilka rättsverkningar aktieägaravtal har, samt i vilken utsträckning avtalen är bindande, är omtvistad.²⁰⁴ Det är oklart vilka motiv som ligger bakom uppfattningen att aktieägaravtal saknar aktiebolagsrättslig verkan.²⁰⁵ I doktrinen har det framhållits att det i vissa fall kan vara motiverat att tillerkänna ett aktieägaravtal bolagsrättslig genomslagskraft.²⁰⁶ Uppfattningar i doktrin som ansluter till uppfattningen om att avtal mellan aktieägare skulle kunna verka bindande för bolaget benämns avtalsgenombrott.²⁰⁷ En ståndpunkt som framförts i den äldre doktrinen är att det inte bör vara fråga om full kongruens mellan tvingande regler och förbud i ABL och otillåtna bestämmelser i aktieägaravtal. Mot denna bakgrund har det anförts att det inte är säkert att konstruktioner som bolagsrättsligt utesluts enligt ABL, per automatik är uteslutna från att regleras i ett aktieägaravtal. Gränsen för vad som gäller får däremot avgöras i det enskilda fallet.²⁰⁸

3.6.2 Aktiebolagsrättslig genomslagskraft i praktiken

Trots att aktieägaravtal saknar aktiebolagsrättslig verkan ter det sig annorlunda i det praktiska rättslivet. Aktieägaravtal har nämligen en faktisk påverkan på maktstrukturerna inom aktiebolaget, och således även på bolagets funktion. Det framstår som att parterna i ett aktieägaravtal, om de är eniga, i praktiken kan bedriva verksamhet i aktiebolagsform i strid med vad som följer av ABL, och detta på ett förhållandevis välfungerande sätt. Förvisso kan aktieägare inte göra gällande sina intressen i bolagsrättsligt hänseende om de inte använder bolagsordningen för detta syfte. Aktieägare kan däremot tillgoda sina preferenser genom obligationsrättslig verkan, vilka sedan kan genomföras i strid med aktiebolagslagen.²⁰⁹

Vidare kan stränga vitessanktioner som avtalsviten bidra till att aktieägaravtal får aktiebolagsrättslig genomslagskraft. Att förpliktelserna är sanktionerade ger avtalsparterna goda skäl att säkerställa att aktieägaravtalet får (indirekt)

²⁰³ Se Arvidsson (2010) s. 283–285.

²⁰⁴ Se Danelius & Ericson (2011) s. 858.

²⁰⁵ Se Westerlund (2018) s. 114.

²⁰⁶ Se Kansmark & Roos (1994) s. 31; Lindskog (2011) s. 278; Danelius & Ericson (2011) s. 859; Westerlund (2018) s. 123.

²⁰⁷ Se Westerlund (2018) s. 123.

²⁰⁸ Se Kansmark & Roos (1994) s. 33.

²⁰⁹ Se Westerlund (2018) s. 114.

bolagsrättslig effekt, genom att parterna agerar i bolagsorganen enligt avtalsförpliktelserna.²¹⁰ Det kan sägas att aktieägaravtal, formellt sett, inte inverkar på styrelsens och bolagsstämman beslutsfattande som sker enligt reglerna i ABL och bolagsordningen. Ett aktieägaravtal, eller ett villkor i detsamma, är inte ogiltigt som helhet enbart på grund av att avtalet enligt sin ordalydelse reglerar bolagsrättsliga förhållanden som inte kan regleras genom avtal. Bestämmelser i aktieägaravtal som avser bolagsrättsliga förhållanden ska i regel tolkas så att avtalsparterna åtar sig att verka för att besluten som fattas i bolaget överensstämmer med avtalet. Följden blir att aktieägaravtalet har indirekt effekt på aktiebolaget.²¹¹

²¹⁰ Se prop. 2004/05:85 del 3 s. 1397; Ramberg (2011) s. 33.

²¹¹ Se Ramberg (2011) s. 33 f.

4 Särskilt om röstbindningsavtal

4.1 Inledning

I föregående kapitel redogjordes för aktieägaravtal som avtalstyp, och genom att läsaren nu fått en djupare förståelse för avtalstypens särdrag ska jag i detta avsnitt gå djupare in på de aktieägaravtal som innehåller röstbindningar: röstbindningsavtal. Sådana avtal är intressanta eftersom de tar sikte på aktieägares rösträtt och kan därigenom få betydelse för beslutsfattandet på bolagsstämman. I detta avsnitt kommer jag bland annat att redogöra för aktieägares rösträtt, systematiken i röstbindningar och syftet med röstbindningsavtal. Kapitellet behandlar avslutningsvis vilka effekter som röstbindningsavtal kan aktualisera, vilket är nödvändigt för att utreda vilken betydelse sådana avtal kan få i aktiebolaget och därmed för maktstrukturen och maktbalansen.

4.2 Terminologi

Termen aktieägaravtal används på olika sätt och tjänar ofta som en synonym för aktierättsliga röstbindningar när man talar om ömsesidiga röstbindningar mellan aktieägare. Vanligtvis används begreppet aktieägaravtal i stället för röstavtal trots att termerna inte är synonyma.²¹² Det är aktierättsliga röstavtal som utgör kärnan i den moderna diskussionen kring aktieägaravtal.²¹³ I doktrinen går avtal om röstbindningar under olika beteckningar. Det talas om *röstöverföringsavtal*, *röstbindningsavtal* och i vissa fall *konsortialavtal*.²¹⁴ I kontexten röstbindningsavtal har även termerna *röstkonsortialavtal* och *röstkonsortium* använts.²¹⁵ Ramberg har använt begreppet *röstkonsortium* för aktieägaravtal som endast reglerar aktieägares rösträtt.²¹⁶ Enligt den terminologi Arvidsson använder i sin avhandling framstår aktierättsliga röstavtal som ett samlingsbegrepp för avtal som omfattar den till aktierna knutna rösträtten på bolagsstämma; sådana avtal kan vara antingen röstbindningsavtal eller röstöverföringsavtal.²¹⁷ Gemensamt för samtliga definitioner är att de avser avtal som omfattar den rösträtt som följer med aktieinnehavet.²¹⁸ Eftersom studien fokuserar uteslutande på röstbindningsavtal är det därför denna term som används i framställningen.

²¹² Se Arvidsson (2010) s. 59 och 63.

²¹³ Se Arvidsson (2010) s. 61. Röstbindningsavtal har även varit utgångspunkt i tidigare avhandlingar, se Nial, *Aktiebolagsrättsliga studier* (1935); Roos, *Avtal och rösträtt* (1969).

²¹⁴ Jfr. Nial (1935) s. 7 ff.; Roos (1969) s. 155; Arvidsson (2010) s. 61; Stattin & Svernlöv (2013) s. 16; Bergström & Samuelsson (2025) s. 158.

²¹⁵ Min kursivering; Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

²¹⁶ Se Ramberg (2011) s. 88; Inom ramen för aktieägaravtal avseende röstbindningar används termen ”röstkonsortium” även av andra författare i doktrinen, se Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

²¹⁷ Jfr. Arvidsson (2010) s. 61.

²¹⁸ Jfr. Arvidsson (2010) s. 61; Ramberg (2011) s. 88; Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

Enligt Roos uppvisar röstbindningsavtal en betydande variation.²¹⁹ Dessutom har Nial uttryckt att avtalen kan se olika ut både vad gäller form och innehåll.²²⁰ Skillnaden mellan röstbindningsavtal och röstöverföringsavtal är att det förra innebär att aktieägaren behåller rösträtten och röstar enligt anvisningar, medan det senare handlar om att rösträtten överförs till annan utan att de aktuella aktierna överläts.²²¹ I rättsvetenskaplig litteratur har det diskuterats om det föreligger en skillnad mellan konsortialavtal och röstbindningsavtal. Det kan generellt sägas att ett konsortialavtal etablerar ett konsortium, det vill säga en sammanslutning av något slag. Det är aktieägarkonsortier som avses när man talar om konsortialavtal i en aktierättslig kontext av röstbindningsavtal.²²² Både Nial och Roos har framfört olika synpunkter i diskussionen om hur konsortialavtal förhåller sig till röstbindningsavtal. Enligt Roos avser konsortialavtal ett avtal mellan aktieägare som reglerar deras samverkan i sin roll som aktieägare.²²³ Roos anser vidare att det är de blott renodlade röstbindningsavtalen som kan betraktas som konsortialavtal.²²⁴ Intar man i stället Nials synsätt är konsortialavtal per definition röstbindningsavtal som uppfyller det allmänna bolagsbegreppet. Av denna anledning skiljer Nial mellan enkla röstavtal och aktieägarföreningar. Enkla röstavtal föreligger när ett röstbindningsavtal inte omfattas av någon rättsligt erkänd associationsform, medan en aktieägarförening föreligger när avtalet bildar en förening.²²⁵ Utifrån Nials begreppsbildning kan aktierättsliga röstavtal alltså delas upp i enkla röstavtal, konsortialavtal och aktieägarföreningar.²²⁶

4.3 Om aktieägaress rösträtt

Aktieägaress rösträtt, även kallat rösträttigheter, handlar främst om de röstberättigade aktörernas frihet och kompetens att påverka det beslut som fattas av det organ som rösträttigheterna anknyter till.²²⁷ Rösträttigheten tillhör de förvaltningsrättigheter som aktieägare har, och utgör därmed beslutsrättigheter som har betydelse för bolaget.²²⁸ Som tidigare sagts är det vid bolagsstämman som aktieägarna kan utöva sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter. Aktieägaress rösträtt aktualiseras således på stämman och omfattar frågor som faller inom bolagsstämmans kompetens.²²⁹ En förutsättning för att delta vid stämman är att aktieägaren är införd i aktieboken.²³⁰ Enligt huvudregeln är det den som är registrerad i aktieboken som är ägare till aktien, som också är

²¹⁹ Se Roos (1969) s. 260.

²²⁰ Se Nial (1935) s. 8.

²²¹ Se Mattsson (1970) s. 139; Arvidsson (2010) s. 61.

²²² Se Arvidsson (2010) s. 61.

²²³ Se Roos (1969) s. 46.

²²⁴ Se Roos (1969) s. 260; Arvidsson (2010) s. 62.

²²⁵ Se Nial (1935) s. 29 ff.; Arvidsson (2010) s. 62.

²²⁶ Se Nial (1935) s. 29.

²²⁷ Se Arvidsson (2010) s. 134.

²²⁸ Jfr. Arvidsson (NJ 4:10) s. 45.

²²⁹ Se Roos (1969) s. 165.

²³⁰ Se 7 kap. 1 och 2 §§ ABL.

berättigad att rösta på bolagsstämman.²³¹ Rösträtten på bolagsstämman är proportionell mot aktieägarens kapitalinsats.²³² Enligt huvudregeln får en aktieägare rösta för samtliga aktier som han eller hon äger eller företräder vid bolagsstämman (7 kap. 8 § ABL).

Inom aktiebolagsrätten gäller att de rättigheter som är knutna till en aktie ska tillkomma aktieägaren. Detta kallas för splittringsförbudet och innebär ett förbud mot att överlåta separata aktieägarrättigheter som rösträtten.²³³ Det är däremot fullt möjligt för en aktieägare att utställa en röstningsfullmakt som ger en annan person rätt att rösta i hans ställe.²³⁴ Splittringsförbudet inrymmer inte överlåtelser av rättigheter som härrör ur aktierätten, vilka kan kallas för konkreta aktierättsliga befogenheter.²³⁵ Det är därför möjligt för aktieägare att med avtalsrättslig verkan avtala om hur deras rösträtt ska utövas.²³⁶ Arvidsson förklarar att aktierättsliga röstbindningar, på grund av ordalydelsen, kan anses strida mot splittringsförbudet, men att de i själva verket bör tolkas som obligationsrättsliga dispositioner.²³⁷

4.4 Beslutsbindningar

4.4.1 Allmänt

Med beslutsbindningar avses avtalsbestämmelser som reglerar beslutsfattandet i aktiebolaget.²³⁸ Beslutsbindningar kan bland annat reglera rösträttigheter och kallas då för röstbindningar.²³⁹ Syftet med beslutsbindningar är att upprätta ett kontrollmönster över bolaget, och avsikten är vanligtvis att avtalsparterna ska ges ett större inflytande än annars över bolagets beslutsfattande.²⁴⁰ Med utgångspunkt i kontraktshandlingar har Arvidsson behandlat bindningarnas systematik ingående i sin avhandling. Enligt Arvidsson kan beslutsbindningar delas in på olika sätt. En indelningsgrund är om avtalsbestämmelserna rör aktörsrättigheter eller organrättigheter. De förstnämnda bestämmelserna kallas för aktörsbindningar, medan de senare kallas organbindningar.²⁴¹ Ytterligare indelningar kan göras, exempelvis genom att utgå från vilken aktörsroll det är fråga om. Här kan nämnas bindningar som avser aktieägaresh rättigheter (aktieägarbindningar) och bindningar som rör rättigheter som tillkommer styrelseledamot (styrelseledamotbindningar). Därutöver kan beslutsbindningar också organiseras utifrån vad för slags beslutsrättigheter det

²³¹ Se Mattsson (1970) s. 142.

²³² Se Kansmark & Roos (1994) s. 18.

²³³ Se Arvidsson (2010) s. 179–181; Lehrberg (2015) s. 131–133.

²³⁴ Se Lehrberg (2015) s. 131–133.

²³⁵ Se Arvidsson (2010) s. 179–181.

²³⁶ Se Arvidsson (2010) s. 181 f.; Ramberg (2011) s. 88.

²³⁷ Se Arvidsson (2010) s. 181.

²³⁸ Se Arvidsson (2010) s. 13.

²³⁹ Jfr. Arvidsson (2010) s. 145.

²⁴⁰ Se Arvidsson (2010) s. 13.

²⁴¹ Se Arvidsson (2010) s. 145 f.

handlar om, som bindningar av rösträttigheter (röstbindningar).²⁴² Beslutsbindningar väcker frågan om i vilken grad bindningarna föranleder aktiebolagsrättsliga verkningar, och därigenom ändrar synen på rättsenligheten hos beslut och åtgärder inom bolaget. Detta kan exemplifieras genom frågan om avtalsbrott kan utgöra grund för en klandertalan enligt 7 kap. 50 § ABL.²⁴³

Genom beslutsbindningar åläggs parterna skyldigheter för utövandet av deras aktiebolagsrättsliga rättigheter.²⁴⁴ De beslut som bindningarna kan avse varierar stort. Bindningarna kan dels relatera till beslutstyper som definieras av aktiebolagslagen, dels definiera egna beslutstyper. Ser man till de reglerade beslutstyperna kan avtalen också vara mer eller mindre specificerade. När bindningarna är av allmän karaktär omfattas alla tänkbara beslut, som alla stämmobeslut eller, om mer specificerat, alla ordinära stämmobeslut. En annan variant är att bindningarna berättigar ett avtalsreglerat forum, såsom ett ”aktieägarmöte”, att fastställa de relevanta beslutstyperna. Det kan då handla om att avtalet ålägger styrelsen eller stämman att fatta beslut enligt en fastställd beslutsordning som beslutats på ett aktieägarmöte dessförinnan, och som framgår av avtalet. Därutöver kan en avtalsbestämmelse innebära ett åtagande för parterna att utöva sina aktiebolagsrättsliga befogenheter utifrån aktieägarmötets beslut.²⁴⁵

4.4.2 Aktörsbindningar – särskilt om röstbindningar

Aktörsbindningar handlar mer specifikt om *aktörernas* beslutsfattande inom bolaget.²⁴⁶ Inom aktörsbindningar är det aktierättsliga rösträttigheter som är den rättighetstyp som utgör det främsta föremålet för bindningarna. Bindningar som tar sikte på rösträttigheter benämns ofta röstbindningar, och det är särskilt *aktierättsliga* röstbindningar som åsyftas. Det är nämligen så att rösträttigheterna även omfattar styrelseledamots rösträtt, samt de utslagsröster som tillkommer styrelseordförande i styrelsen och bolagsstämmoordförande på bolagsstämman.²⁴⁷ Med röstbindning avses åtaganden av avtalsparterna som innebär att de ska utöva sin rösträtt enligt avtalets föreskrifter.²⁴⁸ En röstbindning kan vara aktivt definierad i form av en handlingsförpliktelse, eller passivt definierad som en underlåtenhetsförpliktelse.²⁴⁹ Aktörsbindningar syftar till att påverka framtida organbeslut som ännu inte har fattats vid avtalstidpunkten.²⁵⁰

Enligt Arvidsson kan aktörsbindningar delas in med hänsyn till bindningarnas innehåll. För det första kan bindningarna vara direkta eller indirekta. En direkt

²⁴² Se Arvidsson (2010) s. 145.

²⁴³ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 48.

²⁴⁴ Jfr. Arvidsson (2010) s. 145 f.

²⁴⁵ Se Arvidsson (2010) s. 146.

²⁴⁶ Min kursivering; Se Arvidsson (2010) s. 167.

²⁴⁷ Se Arvidsson (2010) s. 145.

²⁴⁸ Se Sjöman (2008) s. 53 f.

²⁴⁹ Se Kansmark & Roos (1994) s. 16.

²⁵⁰ Se Arvidsson (2010) s. 146.

aktörsbindning föreligger endast när bindningen anger innehållet i det beslut som aktören är skyldig att rösta för, besluta, samtycka till eller motsätta sig. Bindningarna är i övriga fall indirekta. För det andra kan direkta bindningar vara ovillkorade eller villkorade, där det avgörande är om de föreskrivna skyldigheterna är eller inte är villkorade av faktiska omständigheter. Villkorade direkta bindningar kan vidare vara suspensiva eller resolutiva, vilket beror på om de anger skyldigheter som endast inträder under vissa omständigheter eller endast gäller om inte vissa omständigheter föreligger.²⁵¹

Indirekta bindningar skiljer sig från direkta bindningar genom att inte ange något bestämt beslut. De skyldigheter som följer av indirekta bindningar kan bero på utfallet av ett beslutsförfarande som är reglerat på visst sätt, eller av hur en av parterna bestämmer att rättigheterna ska utövas. Vid indirekta bindningar som är villkorade av ett beslutsförfarande måste parterna i förväg ha tillämpat det särskilda beslutsförfarandet.

Det går vidare att skilja mellan positiva och negativa bindningar. Med en positiv bindning avses en föreskriven skyldighet att utöva en rättighet. En negativ bindning föreskriver i stället en skyldighet att inte utöva en rättighet. Både positiva och negativa bindningar kan avse en närmare reglering av hur rättigheten i fråga ska respektive inte får utövas.²⁵² Arvidsson har i sin avhandling exemplifierat hur aktörsbindningar kan se ut, och jag har i tabellen nedan sammanställt några av exemplen.²⁵³

Aktörsbindning	Exempel
Direkta och ovillkorade	”Parterna ska på bolagsstämma medverka till att stämman beslutar att... (aktieägarbindning, röstbindning).”
Direkta och villkorade	”I händelse av omständigheterna X, Y och Z ska parterna på bolagsstämma rösta för beslutet att... (aktieägarbindning, röstbindning).”
Indirekta, villkorade av ett beslutsförfarande	”Hur parterna ska utöva sin rösträtt vid bolagsstämma ska bestämmas på Partnermöte, varvid Partnermötets beslut – om detta Avtal inte stadgar annat – fattas med enkel majoritet räknat efter huvudtal. (aktieägarbindning, röstbindning).”
Indirekta, villkorade av någon annans beslutanderätt	”Part A har rätt att bestämma hur övriga Parter ska eller inte ska rösta i fråga om sådana bolagsstämmobeslut som uppräknas i punkt X i detta Avtal. (aktieägarbindning, röstbindning).”

²⁵¹ Se Arvidsson (2010) s. 149.

²⁵² Se Arvidsson (2010) s. 150–152.

²⁵³ Samtliga exempel i tabellen är *citerade* och återfinns i Arvidssons avhandling, se Arvidsson (2010) s. 149–152.

Positiv bindning	”Parterna ska på bolagsstämma rösta för (eller mot) beslut om nyemission av aktier.”
Negativ bindning	”Part får inte rösta för ett beslut om nyemission av aktier om inte Part A samtycker.”

4.5 Den närmare innebörden av röstbindningsavtal

4.5.1 Förekomst och syften

Röstbindningar utgör normalt en central del i aktieägaravtal, vilket beror på att makten i bolaget utövas genom att aktieägarna röstar på bolagsstämman.²⁵⁴ Genom att införa röstbindningar i aktieägaravtal kan aktieägare reglera kontrollen över bolaget och således de direkta förvaltningsbefogenheterna på bolagsstämman, men även de indirekta förvaltningsbefogenheterna på styrelse- och ledningsplanet. Tanken med aktieägaravtal som reglerar förvaltningsbefogenheterna är vanligen att sprida makten mellan aktieägarna.²⁵⁵ Röstbindningsavtal används i praktiken för att organisera förhållandet mellan delägarna eller andra intresserade enligt vad som anses passande.²⁵⁶ Redan 1935 framförde Nial att det i aktiebolag är vanligt med överenskommelser kring hur rösträtten ska utövas. Nial förklarade att de motstridiga intressen som ofta förekommer inom aktiebolag resulterar i en kamp om inflytandet på bolagsstämman. Därför kan aktieägare på förhand vilja garantera en tillräcklig majoritet på stämman för att genomdriva en viss allmän politik eller ett visst bestämt beslut. Det kan därmed vara aktuellt att samarbeta med andra aktieägare om man själv inte disponerar över det antal av aktier som krävs.²⁵⁷ Beträffande mer nutida sammanhang finns det stöd i förarbetena för att röstbindningsavtal förekommer i aktiebolag, likväl som Arvidsson och Sjöman indikerat avtalens frekventa förekomst.²⁵⁸ Uppfattningen om att röstbindningsavtal ingås för att säkerställa visst beslutsfattande i bolaget består i doktrinen idag. Aktieägare kan som sagt inte avtala om bolagets beslutsfattande med bindande verkan för bolaget, varför de i stället avtalar om hur rösträtten ska utövas och därigenom ser till att vissa särskilda beslut fattas i bolaget.²⁵⁹

Avtal om hur rösträtten ska utövas medför vanligtvis juridiska rättigheter och förpliktelser. Det finns dock situationer då avtalen kan vara utan juridisk verkan. Ett exempel på en sådan situation är när några aktieägare efter samråd ingår en överenskommelse om att en viss politik är mer lämpad för dem eller bolaget och därför borde vinna stöd genom deras röster.²⁶⁰ När avtalen

²⁵⁴ Se Kansmark & Roos (1994) s. 60; Stattin (JT 2004/05) s. 108; Sjöman (2008) s. 53; Arvidsson (2010) s. 14; Arvidsson (NJ 4:10) s. 47; Stattin & Svernlöv (2013) s. 41 f.

²⁵⁵ Se Kansmark & Roos (1994) s. 15 f.

²⁵⁶ Se Mattsson (1970) s. 141 f.

²⁵⁷ Se Nial (1935) s. 7–8.

²⁵⁸ Jfr. Sjöman (2008) s. 53; Arvidsson (2010) s. 61; Arvidsson (NJ 4:10) s. 47; prop. 2004/05:85 del 3 s. 1397.

²⁵⁹ Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 42.

²⁶⁰ Se Nial (1935) s. 8.

aktualiserar förpliktelser eller rättigheter kan det handla om att aktieägaren själv nyttjar sin rösträtt i viss föreskriven riktning. Det kan också vara att avtalen förpliktar aktieägaren att låta någon annan utöva rösträtten genom exempelvis en fullmakt. Syftena med ett röstbindningsavtal kan variera. Motivet kan vara att inverka på ett kommande bolagsstämmobeslut, i syfte att få en specifik person vald till styrelseledamot. Avtalet kan vidare syfta till att påverka bolagets förvaltning mer varaktigt. Avtalsparterna kan vara två eller flera aktieägare inbördes, alternativt en eller flera aktieägare och en från bolagets förvaltning utomstående part.²⁶¹

4.5.2 Röstbindningsklausuler

Röstbindningsavtal föreskriver hur den röstberättigade ska eller inte ska rösta.²⁶² En avtalspart kan till exempel tilldelas en, i förhållande till bolagsstämman, informell vetorätt varigenom parterna till följd av aktieägaravtalet kan hindra vissa beslut. Därutöver kan avtalsparterna föreskriva åtaganden som innebär att de i olika situationer ska följa en plikt att rösta på visst sätt. Exempelvis kan det handla om att viktiga beslut i bolaget ska fattas vid särskilda möten mellan aktieägarna, såsom vid aktieägarmöten, partnermöten eller efter omröstning bland parterna.²⁶³

Vid sidan av röstbindningsavtal är det vanligt att rösträtten är föremål för mer omfattande reglering i aktieägaravtal. Sådana avtal kan fastställa att bolagsstämman ska fatta ett särskilt beslut eller att aktieägarna ska lägga sina röster på visst sätt.²⁶⁴ Röstbindningsavtal betecknas inte sällan som konsortialavtal.²⁶⁵ Tanken med konsortialavtal är att binda konsortieparterna till att rösta på ett särskilt sätt vid bolagsstämman.²⁶⁶ En central bestämmelse i ett konsortialavtal kan vara att konsortieparterna i förväg, genom omröstning, bestämmer hur samtliga av deras röster ska utövas. Genom avtalet åtar sig konsortieparterna att avlägga sin röst enligt konsortiets beslut.²⁶⁷ Om konsortiets röstandel ger majoritet på stämman är det möjligt för den grupp som kontrollerar konsortiet att också kontrollera stämman. Roos förklarar att principen är densamma som vid inskjutandet av holdingbolag, vilket följer av att kontrollen kan koncentreras till en mindre grupp eftersom majoriteten i den mindre församlingen också får genomslag i den större.²⁶⁸

Ett konsortialavtal kan antingen syfta till att sprida eller koncentrera kontrollen över ett aktiebolag.²⁶⁹ Roos benämner de förra för spridningsavtal och de

²⁶¹ Se Nial (1935) s. 8.

²⁶² Se Arvidsson (2010) s. 61.

²⁶³ Se Lehrberg (2015) s. 133.

²⁶⁴ Se Stattin (2004/05) s. 108; Stattin & Svernlöv (2013) s. 43.

²⁶⁵ Jfr. Roos (1969) s. 155; Mattsson (1970) s. 140.

²⁶⁶ Se Roos (1969) s. 46; Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

²⁶⁷ Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 16.

²⁶⁸ Se Roos (1969) s. 46.

²⁶⁹ Se Roos (1969) s. 87 ff. jämfört med s. 126 f.

senare för koncentrationsavtal.²⁷⁰ Koncentrationsavtal avser att dels koncentrera kontrollen över bolaget, dels verksamt stabilisera densamma. I detta sammanhang är aktieägarna förpliktade att utöva sin rösträtt enligt vad konsortiemedlemmarna tidigare har avtalat, med rösträtt i förhållande till aktieinnehav, enligt majoritetsbeslut eller enligt beslut av en konsortieledare. Vid oenighet mellan de anslutna aktieägarna kommer avtalet medföra att kontrollen över bolaget hamnar hos konsortiets majoritet.²⁷¹ Vad gäller spridningsavtalen är dessa vanligast i privata bolag, och reglerar bland annat frågor som rör styrelsesammansättning och anställningsförhållanden i bolaget. Roos har i sin avhandling gett exempel på hur röstbindningar kan se ut i konsortialavtal som ska sprida kontrollen i privata bolag.²⁷² Sådana avtal omfattar normalt samtliga aktieägare och uppvisar även betydande variationer. Vanligtvis medför avtalen att varje aktieägare tillhandahåller ett större inflytande över bolaget än vad som annars följer av aktiebolagslagen. Skillnader föreligger dock beroende på om det rör flera delägare eller endast två delägare eller delägargrupper. När avtalen omfattar två delägare är de ofta utformade på så sätt att kontrollen delas mellan parterna, varför särskilda arrangemang krävs för att hindra låsning.²⁷³ Nedan har jag sammanställt tre exempel på maktspridande konsortialavtal (spridningsavtal).²⁷⁴

Exempel på rösträttsbindning:
”Konsortiemedlemmarna förbinda sig att å bolagsstämma utöva sin rösträtt på så sätt att vad i detta avtal överenskommits genomföres.”
”Varje part förbinder sig att själv eller genom ombud utöva sin rösträtt i bolaget och eljest sin rätt som aktieägare på sätt som erfordras för genomförande av detta konsortialavtals bestämmelser.”
”Vi förbinda oss att vid bolagsstämmor, styrelsesammanträden och eljest utöva vår rösträtt respektive fatta beslut och handlägga våra mellanvaranden med aktiebolaget i enlighet med detta avtal”.

Ett röstbindningsavtal kan uttryckligen föreskriva hur parterna ska rösta vid val av styrelse. Det är dessutom vanligt med föreskrifter om att styrelsen ska ha viss sammansättning eller att ägarna ska vara berättigade att på visst sätt utse sina styrelseledamöter. Det föreligger då en underförstådd skyldighet att rösta så att det överenskomna resultatet uppnås.²⁷⁵ Eftersom aktieägarna i vissa fall också kan inneha rollen som styrelseledamöter kan avtalen även

²⁷⁰ Se Roos (1969) s. 87 jämfört med s. 124.

²⁷¹ Se Roos (1969) s. 87 ff.

²⁷² Se Roos (1969) s. 124–127. För ytterligare exempel på röstbindningsavtal, se Nial (1935) s. 51 ff.

²⁷³ Se Roos (1969) s. 134 f.

²⁷⁴ Samtliga exempel är *citerade* och hämtade ur Roos avhandling, se Roos (1969) s. 127.

²⁷⁵ Se Sjöman (2008) s. 53 f.

reglera hur de ska rösta vid styrelsesammanträdena. Avtalsbestämmelserna tar då sikte på förvaltningen och kan bland annat avse tillsättande av verkställande direktör, vinstutdelning eller beslut rörande förvärv.²⁷⁶

Ett avtal med röstbindningar kan vidare innehålla föreskrifter om att parterna ska rösta på bolagsstämma och i styrelsen utifrån ett beslut som ett avtalsreglerat Partnermöte fattat dessförinnan. Genom avtalet binds oftast också särskilda beslutsregler kring beslutsförhet och majoritetskrav till Partnermötet och dess beslutsfattande. Detta innebär att Partnermötet ges stor betydelse när det kommer till hur rösträtten får eller ska utövas både på stämman och i styrelsen. Eftersom skyldigheterna är villkorade av resultatet av en genom avtalet etablerad beslutsordning anses bindningarna vara indirekta. Bindningarna kan däremot också vara mer eller mindre direkta, exempelvis om bindningarna anger att parterna inte får rösta för beslut av typen X om inte alla eller vissa parter medger det. Avtalet kan medföra att Partnermötets beslut blir avgörande för vilket beslut stämman respektive styrelsen fattar. Så är fallet om parterna röstar i linje med avtalet samt att de enligt tillämpliga aktiebolagsrättsliga normer och bolagsordningsnormer tillsammans förfogar över tillräckligt många röster, och eventuellt aktier.²⁷⁷

Genom en maktkoncentrerande röstbindningsklausul är det möjligt att kontrollera hela bolagsstämman. Om en majoritet som utgörs av 60 % av aktieägarna ingår i en maktkoncentrerande röstbindningsklausul behövs det endast majoritet inom denna ägarkrets för att styra stämman, det vill säga mer än 30 % av de totala rösterna. Följden blir att makten koncentreras kring en hyfsat liten kapitalinsats, och avståndet mellan ägande och inflytande ökar allteftersom kostnaden för kontroll minskar. Omvänt kan avtalsparterna öka kostnaden för kontroll med stöd av en maktspridande röstbindningsklausul. Genom en sådan klausul kan det inflytande som följer av aktieinnehavet försvagas med stöd av en bestämmelse om lika rösträtt för samtliga aktieägare. Detta innebär att majoritetskravet för stämmobeslut blir ett absolut samstämmighetskrav med vetorätt för varje enskild avtalspart. Att kontrollen sprids innebär att ägandet separeras från inflytande på motsvarande sätt som när kontrollen koncentreras. Utmärkande för båda dessa typer av kontrollfördelning är att de ger upphov till en asymmetri mellan ägande och inflytande. Mer specifikt handlar det om att röstandelskoncentration och kapitalandelskoncentration inte motsvarar varandra.²⁷⁸

Det finns sammanhang då det sagts att en röstbindningsklausul innebär att aktieägarna sinsemellan aktivt gör avsteg från principen om att rösträtten följer äganderätten till aktien. Detta har uppgetts vara bolagsrättsligt otillåtet eftersom det strider mot splittringsförbudet. Att en aktieägare åtar sig att rösta utifrån bestämmelser i ett aktieägaravtal kan emellertid inte anses detsamma

²⁷⁶ Stattin & Svernlöv (2013) s. 47 f.

²⁷⁷ Se Arvidsson (NJ 4:10) s. 47.

²⁷⁸ Se Westerlund (2018) s. 118.

som att rösträtten har överlåtits. Rösträtten ligger fortsatt hos aktieägaren som med obligationsrättslig verkan binder sig att utöva den på ett visst sätt. Röstbindningar innebär således inte en uppdelning av aktierätten.²⁷⁹

4.6 Röstbindningsavtalens rättsverkningar

4.6.1 Synen i lagförarbeten och den juridiska doktrinen

Enligt den vedertagna uppfattningen kan röstbindningsavtal inte göras gällande mot bolaget, i form av att det inte är möjligt att klandra ett stämmobeslut som fattats i strid mot ett röstbindningsavtal.²⁸⁰ Denna ståndpunkt uppmärksammades av Nial redan 1935, som menade att 1910 års aktiebolagslag inte gav stöd för att röstbindningsavtal skulle tillskrivas någon bolagsrättslig verkan. Nial hänvisade till § 95 och hävdade att dess ordalydelse inte avsåg klander av ett stämmobeslut som strider mot åtaganden i ett röstbindningsavtal. Enligt bestämmelsen fick klandertalan föras om beslutet ”icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen”.²⁸¹ Nial anförde att uttrycket ”eller eljest strider” indikerar att den överträdde formföreskriften ska finnas i aktiebolagslagen eller bolagsordningen för att klander ska bli aktuellt.²⁸²

I förarbetena till 1975 års aktiebolagslag uttalades att avtal om hur rösträtten ska utövas endast binder avtalsparterna och att det inte har någon betydelse för bolaget om aktieägaren går emot avtalet.²⁸³ Även i senare lagförslag har det framförts att stämmans beslut inte blir ogiltigt till följd av att en aktieägare röstar i strid mot ett röstbindningsavtal.²⁸⁴ Därtill framgår av propositionen till 2005 års aktiebolagslag att bolaget inte blir bundet av ett röstbindningsavtal. Det anses däremot vedertaget att röstbindningsavtal är bindande för avtalsparterna. Räckvidden av röstbindningsavtal sägs vara oklar, men att frågan inte är ämnad att lösas lagstiftningsvägen.²⁸⁵ I sammanhanget kan nämnas att det finns praxis där Högsta domstolen bedömde ett avtal om rösträttsutövning som bolagsrättsligt ogiltigt, men att det ändå ansågs vara gällande mellan parterna.²⁸⁶ Utifrån rättskälleläran menar jag att detta kan tillmätas särskild betydelse eftersom det fastslagits i praxis, vilket därför kan ses som ett uttryckligt hinder mot att röstbindningsavtal ska ges verkan gentemot bolaget som sådant.

²⁷⁹ Se Stattin & Svernlöv (2013) s. 43.

²⁸⁰ Se Nial (1935) s. 11 f.; Roos (1969) s. 332 ff. och 357.; prop. 1975:103 s. 290; prop. 1995/96:10 del II s. 177; Stattin (JT 2004/05) s. 109; Arvidsson (2010) s. 277 ff.; Ramberg (2011) s. 33; Johansson (2017) s. 215 ff.

²⁸¹ Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 7 kap. 50 § ABL i 2005 års aktiebolagslag.

²⁸² Se Nial (1935) s. 11.

²⁸³ Se SOU 1971:15 s. 159; prop. 1975:103 s. 290.

²⁸⁴ Se prop. 1995/96:10 del II s. 177.

²⁸⁵ Se prop. 2004/05:85 del 3 s. 1397 f.

²⁸⁶ Jfr. NJA 1972 s. 29.

4.6.2 Röstbindningsavtal i en aktiebolagsrättslig kontext

Eftersom föremålet för aktieägaravtal samtidigt är underkastat aktiebolagsrättsliga normer aktualiserar avtalen kollisioner. Det kan även förklaras som att bindningarna inte harmonierar med vad som framgår av aktiebolagsrättsliga normer eller bolagsordningsnormer.²⁸⁷ I den juridiska litteraturen har diskussioner förts kring förhållandet mellan röstbindningsavtal och den aktiebolagsrättsliga regleringen. En åsikt som framförts av Roos är att röstbindningsavtal innebär att bolagsstämman åsidosätts. Roos menar att avtalen till viss del rubbar den beslutsprocess som aktiebolagslagen föreskriver. Konsekvensen blir att aktieägaren fråntas sin möjlighet att på bolagsstämman bilda sig en självständig uppfattning i de frågor som är föremål för beslut. Det har betonats att en objektiv diskussion på stämman därmed uteblir, samtidigt som olika meningar inte ges tillfälle att inverka på utfallet av beslutet. Ytterligare argument är att beslut som enligt aktiebolagslagen ska fattas vid bolagsstämman i stället avgörs i en annan ordning, som på ett konsortiesammanträde. Roos förklarar emellertid att det finns en uppfattning om att röstbindningsavtal egentligen inte resulterar i att besluten fattas någon annanstans än på bolagsstämman. Här lyfter han fram att aktieägaren har en möjlighet att rösta enligt egna preferenser efter diskussionen på bolagsstämman, och att avtalsstridigheten inte påverkar beslutet.²⁸⁸

För att belysa att röstbindningsavtal kan medföra att en fråga avgörs i förväg hänvisar Roos i sin avhandling till ett exempel i tysk rättspraxis. Omständigheterna var att två delägare i ett aktiebolag hade slutit en överenskommelse om att utfallet vid val av styrelsen skulle motsvara att bägge parterna blev representerade på ett föreskrivet sätt. Delägarna hade 51 respektive 49 % av aktierna i bolaget. Till följd av konflikt sade den större aktieägaren upp avtalet, varpå motparten gick till domstol för att försöka genomdriva avtalsförpliktelserna. Här menar Roos att det är mer realistiskt att konstatera att frågan avgjorts i förväg på grund av innehållet i röstbindningsavtalet. Att sådana frågor ryms inom bolagsstämmans exklusiva kompetens behöver inte innebära mer än att ärendet måste behandlas i formellt riktig ordning på bolagsstämman och där underkastas bolagets beslutsfattande.²⁸⁹ Det framförs vidare att ett röstbindningsavtal kan påverka beslutsprocessen genom att avtalet består av en klausul som föreskriver att rösträtten på stämman ska utövas enligt ett tidigare klubbat majoritetsbeslut på ett konsortiemöte. Följden kan bli att samtliga aktieägare som är motståndare till ett beslut inom konsortiet, tillsammans med utomstående aktieägare som delar denna uppfattning, representerar flera röster jämfört med den grupp som får igenom sin mening på stämman. Mot denna bakgrund menar Roos att giltigheten av koncentrationsavtal kan ifrågasättas. Sådana avtal utgår från en metod med majoritetsröstning i två led i

²⁸⁷ Se Arvidsson (2010) s. 161.

²⁸⁸ Se Roos (1969) s. 294–296.

²⁸⁹ Se Roos (1969) s. 295 f.

syfte att bevara kontrollgruppen så liten som möjligt. Detta system kan i vissa sammanhang resultera i att minoriteten bestämmer över majoriteten.²⁹⁰

Röstbindningsavtal har vidare diskuterats mot bakgrund av det komplicerade gränssnittet mellan aktieägare och aktiebolag. Utgångspunkten är att aktieägarna teoretiskt är fysiska eller juridiska personer, vilka är fristående från aktiebolaget som är en självständig juridisk person. När man talar om aktieägaravtal får man däremot inte glömma att det är aktieägarna tillsammans som utgör aktiebolagets högsta beslutande organ: bolagsstämman. Trots att aktieägarna är skilda från aktiebolaget och dess organ, är det praktiskt taget samma subjekt som ingår röstbindningsavtal som röstar på bolagsstämman, eftersom aktierna måste företrädas. Även om röstbindningsavtal förpliktar aktieägarna att rösta på ett visst sätt, är bolagsstämman inte skyldig att fatta beslutet i fråga. Omfattar ett röstbindningsavtal däremot en majoritet av aktieägarna och de efterlever avtalet, skulle det förvisso per automatik kunna föranleda att bolagsstämmans beslut motsvarar avtalsinnehållet, oavsett om stämman är skyldig att fatta sagda beslut. Det föreligger dock inga garantier att stämmebeslutet kommer att motsvara röstbindningen, eftersom aktieägarna agerar inom ramen för aktiebolagets rättssfär.²⁹¹ Därutöver kan aktieägaravtal innebära gränsdragningsproblem när avtalen ska separeras från bolagsstämmebeslut. Detta beror på att aktieägarna med stöd av sin samtyckeskompetens kan hålla formlösa bolagsstämmor. Av denna anledning är det svårt att hindra aktieägarna som kollektiv från att avtalsmässigt disponera över frågor de har befogenhet att hantera på bland annat bolagsstämman.²⁹²

²⁹⁰ Se Roos (1969) s. 296 f.

²⁹¹ Se Westerlund (2018) s. 128.

²⁹² Se Arvidsson (2010) s. 281; Westerlund (2018) s. 129.

5 Diskussion

5.1 Inledning

Genomgången av det rättsliga landskapet kring aktieägaravtal, tillika röstbindningsavtal, leder fram till uppsatsens femte kapitel där uppsatsens frågeställningar nu ska besvaras och problematiseras. Uppsatsens första och andra frågeställning behandlas gemensamt i avsnitt 5.2, vilket beror på deras närliggande karaktär. Den tredje frågeställningen behandlas i avsnitt 5.3. Vid besvarandet av uppsatsens frågeställningar kommer jag att tillämpa den indelning som, vad gäller koncentrations- och spridningsbegreppen, utgår från det rättighetsmönster som följer av majoritetsprincipen (se avsnitt 3.5.2).

Framställningen har behandlat röstbindningsavtal inom privata aktiebolag, och det kan konstateras att aktierna i de privata bolagen oftast är fördelade mellan ett *fåtal* aktieägare, vilket därför är utgångspunkten i diskussionen (se avsnitt 2.2.1). Vid genomgången av diskussionen bör läsaren ha med sig att verkligheten förmodligen är mer nyanserad än så, eftersom sammansättningen i ett aktiebolag kan variera från fall till fall. Ett inledande konstaterande är därmed att röstbindningsavtal kan ha olika funktion och få olika effekter i *olika* privata aktiebolag.

5.2 Röstbindningsavtalets funktion och effekter för bolagets beslutsfattande

Framställningen visar att koncentrations- och spridningsbegreppen är centrala för att beskriva funktionen hos aktieägaravtal. Det kan konstateras att syftet med aktieägaravtal, tillika röstbindningsavtal, är att sprida eller koncentrera makten i bolaget. Denna uppfattning har länge haft stöd i doktrinen, vilket framgår av att Roos introducerade koncentrations- och spridningsbegreppen år 1969 vid behandlingen av röstbindningsavtal, och att Arvidsson ytterligare preciserade dem år 2010. Utifrån vad som framkommit kan det vidare konstateras att maktspridande röstbindningsavtal fördelar makten på fler aktieägare i bolaget, medan maktkoncentrerande röstbindningsavtal tvärtom koncentrerar makten till en mycket snäv krets, som en kontrollgrupp. Röstbindningsavtalets funktion och effekter för bolagets beslutsfattande beror därför på om avtalet avser att sprida eller koncentrera makten. En inledande observation är däremot att avtalen har funktionen av att förskjuta makten i bolaget i en viss riktning.

Det framgår att röstbindningsavtal kan användas för att modifiera effekterna av majoritetsprincipen, vilket innebär att avtalen kan föreskriva en annan rättighetsfördelning för bolagsstämmans beslutsfattande. Detta kan utläsas redan av distinktionen mellan maktspridning och maktkoncentration, men även av att aktieägaravtal generellt sluts med avsikten att justera majoritetsprincipens effekter. Att röstbindningsavtal kan gripa in i och justera beslutsfattandet

i bolaget finner jag särskilt intressant ur rättslig synpunkt. Anledningen till detta är att aktiebolagslagen, med anledning av att majoritetsprincipen är lagstadgad, redan tillhandahåller en avsedd beslutsordning för bolagsstämman (jfr. 7 kap. 40 § ABL). Att röstbindningsavtal kan åsidosätta majoritetsprincipen ger enligt mig skäl att ifrågasätta hur avtalen förhåller sig till aktiebolagsrätten, eftersom majoritetsprincipen beskrivits som viktig för aktiebolagets drift och framgång, samtidigt som den främjar ett effektivt beslutsfattande (se avsnitt 2.3.3). Till detta kommer även att en för långtgående tillämpning av majoritetsprincipen kan hämma investeringsviljan i bolaget. Det kan därför enligt min mening betraktas som en bolagsrättslig risk att röstbindningsavtal har funktionen att modifiera något så grundläggande som majoritetsprincipen.

Vad gäller röstbindningsavtalets effekter för beslutsfattandet kan vidare framföras att röstbindningar kan vara utformade på olika sätt. Det innebär att röstbindningsavtal kan föreskriva olika skyldigheter för de utövande parterna vid bolagsstämman, vilket också medför olika effekter beroende på avtalsinnehållet (se avsnitt 4.4.2). Vid beaktande av röstbindningar som är indirekta och villkorade av någon annans beslutanderätt, delar jag Roos uppfattning om att röstbindningsavtal dels kan utesluta en objektiv diskussion på stämman, dels avhända aktieägare sin möjlighet att rösta enligt eget omdöme. Jag är av denna åsikt eftersom rösträtten i det aktuella fallet utövas enligt en av avtalet föreskriven *avtalsparts* uppfattning. Om avtalet får genomslagskraft kan man därför påstå att det är åsikten hos en enskild aktieägare som får betydelse i en fråga som varit föremål för beslut på stämman, eftersom avtalsparterna rättar sig efter och röstar enligt avtalet. Detta blir särskilt intressant sett till att det av förarbetena kan utläsas att aktiebolaget ska fungera som *samarbetsform* för flera aktieägare.²⁹³ Därutöver finns det enligt mig skäl att ifrågasätta om röstbindningsavtal innebär ett åsidosättande av bolagsstämman, eftersom avtalen griper in i bolagets föreskrivna beslutsprocess. En liknande uppfattning återfinns hos Roos (se avsnitt 4.6.2). På dessa grunder kan röstbindningsavtal möjligen ifrågasättas ur bolagsrättslig synvinkel.

Ser man till funktionen hos maktkoncentrerande röstbindningsavtal är min uppfattning att dessa kan vara komplicerade i privata aktiebolag, med tanke på vilka effekter som kan uppstå. Med utgångspunkt i Arvidssons indelningsgrund avser maktkoncentration ett rättighetsmönster som återspeglar en mindre långtgående maktdelning än vad majoritetsprincipen föreskriver. Detta tyder på att maktkoncentrerade röstbindningsavtal kan möjliggöra att makten samlas på ett sätt som är mer koncentrerat än vid majoritetsprincipens tillämpning. Detta medför att inflytandet vid bolagsstämman hamnar hos en liten krets, såsom vissa specifika aktieägare eller en aktieägargrupp. Ur bolagets perspektiv kan ett maktkoncentrerande röstbindningsavtal vara

²⁹³ Uttalandet gjordes visserligen i samband med minoritetsskyddets utformning, se prop. 2019/20:194 s. 51. Jag menar däremot att det kan betraktas som ett allmänt konstaterande, varför det blir relevant för diskussionen.

besvärligt, eftersom samtliga aktieägare normalt deltar i förvaltningen och vill ingå i kontrollgruppen, samtidigt som de investerat stora belopp i bolaget; vilket för dem sannolikt utgör en betydande ekonomisk risk. Aktieägare som inte omfattas av en maktkoncentrerande röstbindningsklausul kan således påverkas negativt vad gäller deras möjligheter att påverka på bolagsstämman. Här kan man förvisso invända att redan aktiebolagens naturliga utgångspunkt medför att vissa aktieägare alltid kan missgynnas vad gäller inflytandet i bolaget. Min poäng är däremot att maktkoncentrerande röstbindningsavtal tillkommer i ett system där en viss ”orättvisa” redan får accepteras, och till följd av karaktären hos ett maktkoncentrerande avtal kan denna ”orättvisa” förstärkas ytterligare. Genom en maktkoncentration kan aktieägare med röstövertikt försöka upprätthålla sin makt, vilket sannolikt är betydligt lättare för dem än för minoritetsaktieägare.²⁹⁴ Ur majoritetens synvinkel är detta fördelaktigt eftersom de, genom att behålla makten, också kan kontrollera vilka beslut som fattas. Betraktat ur minoritetens perspektiv kan en maktkoncentration som omfattar majoriteten i stället vara riskfylld, eftersom minoriteten befinner sig i ett maktunderläge redan till följd av aktiebolagslagens majoritetsprincip. Trots att spridningstendenser uppges vara vanligast i privata bolag, vill jag hänvisa till Roos som beskriver det som en ”verklighetsfrämmande generalisering” att koncentrationstendenser inte förekommer. Om maktkoncentrerande röstbindningsavtal förekommer menar jag, mot bakgrund av det ovan anförda, att dessa under vissa förutsättningar kan bli problematiska inom privata aktiebolag. Detta beror på att maktkoncentrerande röstbindningsavtal inte tycks harmoniera med den typiska organisationsstrukturen i privata bolag.

Med hänsyn till att majoriteten genom sin röstövertikt har ett bättre utgångsläge för inflytande i bolaget, finns det enligt mig skäl att ifrågasätta om maktkoncentrerande röstbindningsavtal kan utgöra ett verktyg för att försöka förstärka befintliga ägarstrukturer och maktpositioner i bolaget; särskilt om man likt Roos tillämpar kontrollbegreppet och utgår från tanken om att någon kontrollerar ett aktiebolag. Utifrån lagstiftarens perspektiv kan detta möjligtvis betraktas som besvärligt, eftersom det av förarbetena till aktiebolagslagen kan utläsas att en konservering av ägar- och ledningsstrukturer i ett bolag inte framstår som önskvärt.²⁹⁵ Dessutom betonar förarbetena risken med en för stark ägarfunktion, även om detta görs i förhållande till majoritetsmissbruk.²⁹⁶ Även detta kan påverka investeringsviljan, om det inte kan garanteras inflytande vid en investering. På sikt kan detta få effekter för bolaget som sådant.

Beaktas i stället funktionen hos maktspridande röstbindningsavtal ur bolagets perspektiv blir utgångspunkten en annan. Genom att återigen utgå från

²⁹⁴ Se exemplet med en maktkoncentrerande röstbindningsklausul i avsnitt 4.5.2.

²⁹⁵ Uttalandet gjordes förvisso i relation till förbudet mot fullmaktsinsamlingar på bolagets bekostnad inför bolagsstämma, se SOU 1995:44 s. 12. Jag finner det däremot relevant i sammanhanget som ett allmänt konstaterande.

²⁹⁶ Se prop. 2019/20:194 s. 51.

Arvidssons indelningsgrund kan maktspridning liknas vid ett rättighetsmönster som främjar en maktdelning som är mer långtgående än vad majoritetsprincipen föreskriver. Detta talar för att maktspridande röstbindningsavtal kan ge minoriteten bättre möjligheter till inflytande i bolaget, eftersom inte all makt hamnar i majoritetens händer. Att maktspridande avtal kan tillskrivas denna funktion går att utläsa av att sådana avtal ofta används i de publika bolagen för att inkludera minoriteten i kontrollgruppen (se avsnitt 2.2.3). Genom att ett maktspridande röstbindningsavtal medger en maktdelning som sträcker sig längre än majoritetsprincipen bidrar avtalet till att inkludera fler aktieägare i bolagets beslutsfattande. Även Roos har anfört en liknande ståndpunkt (se avsnitt 4.5.2).

Utifrån den enskilde aktieägarens synvinkel framstår röstbindningsavtal som ett viktigt verktyg att kunna tillgå i ett bolag. Ett första skäl som talar för detta är att avtalen möjliggör för aktieägarna att koordinera sig. Av detta följer att aktieägare kan sammanstråla med likasinnade och, precis som Nial beskrivit det, försöka genomdriva en viss allmän politik eller ett beslut i bolaget. Ur minoritetsaktieägares synvinkel är detta sannolikt särskilt betydelsefullt eftersom deras röster har mindre tyngd individuellt än vad majoritetens har. Ett andra skäl som talar för detta är organisationsstrukturen i privata aktiebolag. Aktieägarnas personliga engagemang och höga kapitalinsatser i förhållande till deras tillgångar medför att skyddet för deras egna intressen bör tillmätas särskild betydelse. Därtill kommer att en investering kan vara förenad med risker, med anledning av aktiebolagsrättens struktur: olika aktieägargrupper, ägarstrukturer, separationen mellan ägande och kontroll och majoritetens röstövertikt.

Mot bakgrund av det ovan anförda menar jag att röstbindningsavtalen har en grundläggande funktion, eftersom de reglerar utövandet av rösträtten samtidigt som rösträtsreglerna är centrala för kontrollen i bolaget. Röstbindningsavtalets betydelse för kontrollen i bolaget framgår även av att röstbindningar utgör beslutsbindningar, vars syfte är att upprätta ett kontrollmönster som ger avtalsparterna ett ökat inflytande. Genom sambandet mellan röstbindningsavtal och kontroll på bolagsstämman kan avtalen sägas ha en kontrollfunktion i ett bolag. Ett röstbindningsavtal som genomförs i praktiken kan således ge avtalsparterna mer kontroll över sitt ägande. Detta beror på att avtalet, genom kopplingen till bolagsstämman, underlättar för avtalsparterna att styra bolaget i önskad riktning. På bolagsstämman behandlas nämligen viktiga organisations- och förvaltningsfrågor, såsom beslut om ändring i bolagsordningen, emissioner och förändringar av aktiekapitalet eller val av styrelse. Att aktieägare genom röstbindningsavtal kan påverka centrala stämmobeslut, tillika frågor i bolaget, tydliggörs av hur röstbindningarna i avsnitt 4.4.2 är utformade. Här kan nämnas att en negativ röstbindning kan påverka ett beslut om nyemission av aktier, genom att ange att en part *inte* ska rösta för ett sådant beslut om inte en specifik part samtycker till det.

En viktig faktor att ha med sig i bedömningen av röstbindningsavtalens funktion och effekter är emellertid att det finns flera omständigheter som kan påverka i vilken utsträckning som avtalen får genomslagskraft i bolaget. En viktig begränsning ligger i den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen, i form av att ett röstbindningsavtal aldrig får aktiebolagsrättsliga verkningar utan lagstöd. Genom att principen har fastslagits i praxis (NJA 2011 s. 429) kan det utifrån rättskälleläran bekräftas att den utgör ett hinder som kan tillmätas särskild betydelse. Givet detta kan den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen möjligen betraktas som ett slags bolagsrättsligt skydd till förmån för bolagsstämmans beslutsfattande. Aktieägare kan därför inte förlita sig helt på ett röstbindningsavtal för att genomdriva sina intressen bolagsrättsligt, eftersom det inte går att klandra ett stämmobeslut som fattats i strid mot ett sådant avtal.

Framställningen visar däremot att den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen inte hindrar aktieägare från att ingå röstbindningsavtal med obligationsrättslig verkan, och därigenom försöka påverka beslutsfattandet. Detta talar för att den avtalsrättsliga separationsprincipen kan få betydelse för avtalens genomslag. Genom att röstbindningsavtal tillskrivs obligationsrättslig verkan är det möjligt för aktieägare att försöka tillgodose sina preferenser på avtalsrättslig väg (se avsnitt 3.6.2). Av ytterligare betydelse är den avtalsgrundade lojalitetsplikten som ålägger parterna att verka för att avtalet genomdrivs, och som även den har stöd i praxis (NJA 2021 s. 943). Det kan därmed konstateras att både den avtalsrättsliga separationsprincipen och den avtalsgrundade lojalitetsplikten kan bidra till röstbindningsavtalets genomslag. En liknande tankegång har framförts av Ramberg, i form av att stränga viten vid avtalsbrott kan medföra att parterna efterlever avtalet som därigenom får indirekt bolagsrättslig effekt. Ett rimligt antagande är således att ett röstbindningsavtal i praktiken kan få effekter för bolagets beslutsfattande, även om det aldrig kan åberopas mot bolaget som sådant. Att avtalen kan få genomslagskraft trots den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen styrks även i doktrin, där det hävdats att aktieägaravtal har praktiska effekter på maktstrukturerna i bolaget liksom bolagets funktionssätt (se avsnitt 3.6.2).

5.3 Röstbindningsavtalets betydelse för maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen i bolaget

Mot bakgrund av röstbindningsavtalens funktion framstår det som att avtalen kan medföra utmaningar för såväl maktbalansen som balansen mellan olika aktieägarintressen i bolaget. Av det ovan anförda framgår att aktieägare kan använda röstbindningsavtal för att stärka sin maktposition i bolaget. Eftersom röstbindningsavtal reglerar rösträtten, som utgör grunden för kontrollen i bolaget, påverkas därmed maktfördelningen. Detta får i sin tur betydelse för maktbalansen, vilket beror på att makten kan förskjutas i en viss riktning genom ett röstbindningsavtal. Detta kan sedan påverka balansen mellan

aktieägarintressen, eftersom röstbindningsavtal kan försvåra möjligheten för *olika* intressen att komma till uttryck i bolaget. Exempelvis kan ett maktkoncentrerande röstbindningsavtal underlätta för avtalsparterna att genomdriva sina *personliga* intressen i bolaget. Genom att ett sådant avtal ger dem kontroll på stämman kan de även styra vilka intressen i bolaget som ska respektive inte ska tillvaratas. Aktieägare utanför avtalet kan därför ha svårare att försöka genomdriva sina bolagsrättsliga intressen, eftersom det är på bolagsstämman som aktieägarna ges en sådan möjlighet (se avsnitt 2.3.2). Som konstaterats i föregående avsnitt medför redan aktiebolagens majoritetsprincip att vissa aktieägare kan missgynnas vad gäller inflytandet, och detta kan även sägas gälla för möjligheten att genomdriva sina intressen. Här menar jag återigen att svårigheten med maktkoncentrerande röstbindningsavtal är att dessa kan förstärka denna effekt och försvåra möjligheten ytterligare, exempelvis om majoriteten som redan har ett övertag säkrar sin makt genom ett sådant avtal. Med beaktande av den balans som lagstiftaren tycks eftersträva framstår maktkoncentrerande röstbindningsavtal därför som komplicerade ur en bolagsrättslig synvinkel.

Beträffande balansen mellan olika aktieägarintressen framstår maktkoncentrerande röstbindningsavtal som besvärliga också på grund av att avtalen medför en maktindelning som är *mindre* långtgående än majoritetsprincipen. Exempelvis hade inflytandet på bolagsstämman, med majoritetsprincipen som utgångspunkt, i stället fördelats på fler aktieägars händer (se avsnitt 3.4). Därav följer också att aktiebolagslagens majoritetsprincip hade tagit hänsyn till fler ägarintressen i bolaget, jämfört med vad som sker vid ett maktkoncentrerande röstbindningsavtal. Här bör det vidare beaktas att motivet bakom röstbindningsavtal normalt är att parterna ska genomföra en viss politik eller ett specifikt beslut, men även att aktieägare ofta drivs av personliga incitament snarare än en strävan om maximal kapitalavkastning (se avsnitt 3.4). Detta talar tydligt för att avtalen tillgodoser avtalsparternas personliga preferenser, eller annorlunda uttryckt, deras personliga intressen i bolagets angelägenheter, snarare än vad som möjligtvis ligger i bolagets främsta intresse. En intressant fråga i sammanhanget är hur röstbindningar som är indirekta och villkorade av någon annans beslutanderätt ska uppfattas utifrån tanken om en balans mellan *olika* ägarintressen. Sådana bindningar är nämligen beroende av hur en *enskild* part tycker att övriga avtalsparter ska avlägga sin röst i en viss fråga på bolagsstämman (se avsnitt 4.4.2). Bindningar av detta slag kan därför, om de fullföljs i praktiken, snarare sägas spegla en enskild aktieägars intressen i frågor som rör bolaget. Genom att röstbindningsavtal ofta grundas på personliga incitament väcks också frågan om hur sådana avtal förhåller sig till aktiebolagets vinstsyfte.²⁹⁷

Med hänsyn till maktbalansen i bolaget framstår det som att maktkoncentrerande röstbindningsavtal kan bidra till en ojämn maktfördelning, där enbart

²⁹⁷ Enligt 3 kap. 3 § ABL ska ett aktiebolag som utgångspunkt bedrivas i syfte att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna.

en begränsad krets får övertaget samtidigt som utomstående aktieägare får svårare att försöka genomdriva sina intressen. Det blir därför tydligt att utomstående parter i en sådan situation blir bakbundna att göra gällande sina ägarintressen, på grund av förekomsten av den maktkoncentrerande röstbindningsklausulen. Om en sådan klausul omfattar majoriteten, såsom i exemplet i avsnitt 4.5.2, kan det vidare konstateras att makten förskjuts i alltför hög grad till majoritetens fördel, eftersom de naturligen har ett överläge i förhållande till minoriteten. Detta utgör enligt mig ytterligare ett skäl att ifrågasätta maktkoncentrerande röstbindningsavtal i ljuset av de förarbetsuttalanden som avser en balans mellan olika aktieägarintressen. Att makten inte bör förskjutas för mycket åt vare sig minoritetens eller majoritetens håll menar jag kan utläsas av att minoritetsskyddet motiverats av att majoriteten inte ska kunna missbruka sin position, samtidigt som det har identifierats risker med för långtgående minoritetsrättigheter (se avsnitt 2.2.2.2).

Vad gäller maktspridande röstbindningsavtal framstår det som att dessa snarare kan främja en balanserad maktfördelning i bolaget, och därigenom tillgodose olika aktieägarintressen i större utsträckning. Detta kan förklaras av att sådana avtal normalt frångår majoritetsprincipen med avsikten att fördela makten på ett sätt som vanligtvis inkluderar *samtliga* aktieägare i kontrollgruppen. En ytterligare förklaring är att en sådan spridning av ägarinflytandet innebär att makten inte tillfaller en viss eller vissa aktieägare, vilket faktiskt vore fallet vid tillämpning av majoritetsprincipen (se avsnitt 3.4). Detta talar för att maktspridande röstbindningsavtal bidrar till att fler aktieägare tilldelas makt i bolaget, jämfört med vad som annars hade gällt vid en maktkoncentrerande röstbindningsklausul eller om majoritetsprincipen tillämpas. Dessutom ger doktrinuttalanden stöd för att maktspridande röstbindningsavtal kan skapa ett slags minoritetsskydd. Med detta synsätt kan maktspridande röstbindningsavtal bedömas ha en maktbalanserande funktion i ett privat bolag. Av denna anledning kan sådana avtal möjligen betraktas som önskvärda ur ett bolagsrättsligt perspektiv, eftersom intresseavvägningen mellan majoriteten och minoriteten beskrivits som en komplicerad bolagsrättslig fråga, vilken även verkar vara svår att lösa genom lagstiftning (se avsnitt 2.2.2.1).

Det är vidare möjligt att resonera kring röstbindningsavtalens betydelse för maktbalansen i bolaget utifrån majoritetsprincipen. Att majoritetsprincipen är lagstadgad menar jag talar starkt för att lagstiftaren har bedömt principen som lämplig för beslutsprocessen i ett aktiebolag. En reflektion är därför om majoritetsprincipen är tänkt att tillgodose en form av balans mellan de aktieägargrupper som kan förekomma i ett bolag. Det verkar inte helt långsökt eftersom de uttalanden som avsåg en ”balans” i SOU 1995:44 *Aktiebolagets organisation* bekräftar att de lagförslag som förarbetet omfattade utformades på ett sätt som skulle balansera majoritets- och minoritetsintressen. Av betydelse är också att förarbetena till 2005 års aktiebolagslag betonar att lagen ska utformas så att en viss balans upprätthålls mellan olika ägarintressen (se avsnitt 2.2.2.1). Betraktat på detta sätt kan röstbindningsavtal ifrågasättas i en

aktiebolagsrättslig kontext, särskilt utifrån maktbalansfrågan, eftersom avtalen justerar effekterna av majoritetsprincipen. Med hänsyn till att redan aktiebolagslagens naturliga utgångspunkt kan komplicera intresseavvägningen, tillika balansgången, mellan majoritet och minoritet, finner jag det mycket intressant att röstbindningsavtal som griper in i maktstrukturerna saknar lagreglering. Mot bakgrund av att ett förbud mot vissa röstbindningsavtal har diskuterats i förarbetena framstår tanken om en lagreglering på området inte heller som främmande för lagstiftaren.²⁹⁸

5.4 Sammanfattande slutsatser

Sammantaget visar framställningen att röstbindningsavtalets funktion och effekter i privata aktiebolag beror på olika aspekter: det partsperspektiv som intas, bolagets sammansättning och sambandet mellan avtalens rättsverkningar och separationsprinciperna. Det framstår som att maktspridande röstbindningsavtal fungerar bättre i privata bolag än maktkoncentrerande sådana, åtminstone utifrån bolagets organisationsstruktur där samtliga aktieägare vill ingå i kontrollgruppen. Det står klart att ett röstbindningsavtal, oberoende av om det är maktspridande eller maktkoncentrerande, kan få effekter för beslutsfattandet om det genomförs i praktiken. Detta antagande stöds av Arvidssons förklaring att koncentrations- och spridningsbegreppen utgår från tanken om att det rättighetsmönster som bildar makten över bolaget kan förändras åt två motsatta håll.

Det är vidare tydligt att röstbindningsavtal kan påverka både maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen i ett bolag. Detta beror på att röstbindningsavtal påverkar maktfördelningen, eftersom makten förskjuts på ett sätt som avviker från majoritetsprincipen. Den eller de aktieägare som till följd av avtalet erhåller kontrollen kan därmed också styra inflytandet i bolaget. Eftersom maktkoncentrerande röstbindningsavtal koncentrerar makten hos en liten krets kan dessa försvåra för flera *olika* aktieägarintressen att ta plats i bolaget, medan maktspridande röstbindningsavtal kan bidra till att fler ägarintressen tillgodoses till följd av avtalens maktutjämnande effekt.

²⁹⁸ Jfr. SOU 1995:44 s. 145.

6 Avslutande reflektioner

Genom detta arbete har jag velat belysa och analysera röstbindningsavtal inom privata aktiebolag, med fokus på maktbalansen och balansen mellan olika aktieägarintressen. Av framställningen att döma framstår röstbindningsavtal som en något komplex avtalsfigur. Genom att sprida eller koncentrera makten i bolaget uppstår konsekvenser för både bolagets beslutsprocess och maktstrukturer, och i detta tydliggörs att röstbindningsavtal griper in i något så grundläggande som bolagsstämmans beslutsfattande och aktieägares rösträtt. Efter fördjupning i avtalstypen är min samlade bedömning att maktkoncentrerande röstbindningsavtal kan påverka maktbalansen mellan aktieägare negativt, medan maktspridande avtal snarare framstår som maktbalanserande. Denna bedömning grundar sig på att maktkoncentrerande röstbindningsavtal ger upphov till en *mindre* långtgående maktdelning än majoritetsprincipen, medan maktspridande avtal i stället leder till en *mer* långtgående maktdelning.

Även om en fullständig balans mellan aktieägarna är svår att uppnå i ett bolag, anser jag att maktkoncentrerande röstbindningsavtal kan äventyra den balans mellan olika ägarintressen som lagstiftaren verkar eftersträva. En risk jag ser med maktkoncentrerande röstbindningsavtal är att dessa kan utnyttjas som medel av majoriteten för att förstärka ett redan befintligt maktövertag, vilket lämnar minoriteten bakbundna. En reflektion som har aktualiserats under arbetets gång och som kvarstår är varför röstbindningsavtal saknar lagreglering, särskilt när avtalen knyter an till bolagets högsta organ: bolagsstämman. Det kan argumenteras *de lege ferenda* för att en lagreglering åtminstone bör övervägas, främst med hänsyn till röstbindningsavtalens praktiska relevans och konflikt med bolagsrättsliga regler. Detta skulle ge aktieägare ökad förutsebarhet och tydliga ramar för vad som gäller vid förekomsten av röstbindningsavtal, samtidigt som det lämnas till lagstiftaren att sätta gränser för den balans som ska upprätthållas.

Källförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1975:103 Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag m.m.

Prop. 1995/96:10 del II Års- och koncernredovisning.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag, del 1.

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag, del 3.

Prop. 2019/20:194 Ett ändamålsenligt minoritetsskydd i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Utredningsbetänkanden

SOU 1941:9 Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m. – Del II – Motiv.

SOU 1971:15 Förslag till aktiebolagslag m.m.

SOU 1978:67 Nya bolagsregler m.m.

SOU 1995:44 Aktiebolagets organisation.

SOU 2001:1 Ny aktiebolagslag.

Ds 2015:25 Ett ändamålsenligt minoritetsskydd.

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1972 s. 29 ”Graningeverken”.

NJA 2011 s. 429.

NJA 2021 s. 943 ”Omsättningsmålet”.

Litteratur

Almlöf, Hanna & Östberg, Jessica (2024), 'Om rättsmissbruk i aktiebolagsrätten* – Särskilt om majoritetsmissbruk (Del I av II)', *Svensk Juristtidning*. [Cit. Almlöf & Östberg (2024)]

Andersson, Sten & Johansson, Svante & Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen – En kommentar*, (2025-06-04, version 20, JUNO). Norstedts Juridik. [Cit. Andersson m.fl. (2025)].

Arvidsson, Niklas (2010), *Aktieägaravtal – Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar*. 1 uppl., Stockholm: Thomson Reuters. [Cit. Arvidsson (2010)]

Arvidsson, Niklas, 'Aktieägaravtalet och dess rättsverkningar', *Ny Juridik* 4:10 s. 42. [Cit. Arvidsson (NJ 4:10)]

Asp, Petter, 'Åsa Gunnarsson och Eva-Maria Svensson, Rättsdogmatik – som rättsvetenskapligt perspektiv och metod, Studentlitteratur 2023, 196 s.', *JT* 2022/23 nr 4 s. 935–952. [Cit. Asp (JT 2022/23)]

Bergström, Claes & Högfeldt, Peter & Samuelsson, Per (1994), 'Om kravet på likabehandling av aktieägare*', *Tidsskrift for Rettsvitenskap* s. 117–165. [Cit. Bergström m.fl. (1994)]

Bergström, Claes & Samuelsson, Per (2025), *Aktiebolagets grundproblem*. 7 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik. (2025, version 7, JUNO). [Cit. Bergström & Samuelsson (2025)].

Beyer, Claes & Båvestam, Urban (2008), 'Är minoritetsskyddet befogat – finns det risk för minoritetsmissbruk?', i: Svernlöv, Carl (red.), *Aktiebolagslagens minoritetsskydd*, Stockholm: Iustus Förlag AB. [Cit. Beyer & Båvestam (2008)].

Cronqvist, Henrik & Nilsson, Mattias (2003), 'Agency Costs of Controlling Minority Shareholders', Vol. 38, No. 4, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, s. 695–719.

Dahlman, Christian (2010), *Rätt och rättfärdigande: en tematisk introduktion i allmän rättslära*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur. [Cit. Dahlman (2010)]

Dahlman, Christian & Arvidsson, Niklas (2024), 'Om "Lundaskolan" och rättsvetenskapens roll i samhället', i: Adestam, Johan, Arvidsson, Niklas,

Dryselius, David & Utterström, Marcus (red.), *Festskrift till Per Samuelsson*, Lund: Juristförlaget i Lund, s. 101–113.
[Cit. Dahlman & Arvidsson (2024)]

Danelius, Johan & Ericson, Johannes (2011), 'Tvångsinlösen av aktier och aktieägaravtal', SvJT 2011 s 857–872.
[Cit. Danelius & Ericson (2011)]

Eklund, Karin & Stattin, Daniel (2021), *Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt*. (2021, version 3, JUNO).
[Cit. Eklund & Stattin (2021)]

Gunnarsson, Åsa & Svensson, Eva-Maria (2023), *Rättsdogmatik: som rättsvetenskapligt perspektiv och metod*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur.
[Cit. Gunnarsson & Svensson (2023)]

Jareborg, Nils (2004), 'Rättsdogmatik som vetenskap', SvJT 2004 s. 1–10.
[Cit. Jareborg (2004)]

Johansson, Svante (2017), *Bolagsstämma i svenska aktiebolag*. Stockholm: Norstedts Juridik. (2018, version 1, JUNO).
[Cit. Johansson (2017)].

Johansson, Svante (2026), *Svensk associationsrätt i huvuddrag*. 14 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik. (2026, version 14, JUNO).
[Cit. Johansson (2026)].

Kansmark, Jan & Roos, Carl Martin (1994), *Aktieägaravtal*. 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik.
[Cit. Kansmark & Roos (1994)]

Kleineman, Jan (2025), 'Rättsdogmatisk metod', i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 3 uppl., Lund: Studentlitteratur, s. 25–56.
[Cit. Kleineman (2025)]

Lehrberg, Bert (2015), *Aktieägaravtal och bolagsordning*. 1 uppl., Uppsala: Iusté.
[Cit. Lehrberg (2015)]

Lidman, Erik & Sjöman, Erik & Lünig, Wilhelm & Skog, Rolf (2024), *Festskrift till Svante Johansson*. 1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik. (2024, version 1, JUNO).
[Cit. Lidman m.fl. (2024)]

Lindskog, Stefan (2011), 'Aktieägaravtal – kommentarer med anledning av en avhandling', SvJT 2011 s. 265–289.

[Cit. Lindskog (2011)]

Lowzow, Halfdan & Reed, Gabriel Bjørn (1993), *Aksjonæravtaler*. Oslo: Ad Notam Gyndendal.

[Cit. Lowzow m.fl. (1993).]

Mattsson, Nils (1970), 'Avtal och rösträtt', SvJT 1970.

[Cit. Mattsson (1970)]

Nial, Håkan (1935), *Aktiebolagsrättsliga studier: röstavtal, enmansbolag och dotterbolag, fusion*. Stockholm: Seelig.

[Cit. Nial (1935)]

Olsen, Lena (2004), 'Rättsvetenskapliga perspektiv'. SvJT 2004 häfte 2 s. 105–145.

[Cit. Olsen (2004)]

Olsson, Curt (1967), 'General Clauses for the Protection of Minority Shareholders in the Scandinavian Companies Acts', i: *Scandinavian Studies in Law 11 Scandinavian Stud. L*, s. 269–295.

[Cit. Olsson (1967)]

Peczenik, Aleksander (2005), 'Juridikens allmänna läror', SvJT 2005 s. 249–272.

[Cit. Peczenik (2005)]

Peczenik, Aleksander (1995), *Juridikens teori och metod*. Upplaga 1:1., Fritze.

[Cit. Peczenik (1995)].

Pönkä, Ville (2016), 'The principle of equality of shares and shareholders', NTS, 1/2016, s. 38–49.

[Cit. Pönkä (2016)]

Ramberg, Christina (2011), *Aktieägaravtal i praktiken*. 1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB. (2011, version 1, JUNO).

[Cit. Ramberg (2011)]

Ramberg, Christina, m.fl. (2024), *Rättskällor – en introduktion i kritiskt tänkande*. 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.

[Cit. Ramberg (2024)]

Sandgren, Claes (2025), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod, argumentation och språk*. Stockholm: Norstedts Juridik.

[Cit. Sandgren (2025)]

Sandström, Jan (1976), *Hembud och lösningsrätt vid övergång av aktie*. Stockholm: Norstedt.

[Cit. Sandström (1976)]

Sandström, Torsten (2023), *Svensk aktiebolagsrätt*. 8 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik. (2023, version 8, JUNO).

[Cit. Sandström (2023)]

Sjöman, Erik (2008), 'Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten', i: Svernlöv, Carl (red.), *Aktiebolagslagens minoritetsskydd*, Stockholm: Iustus Förlag AB.

[Cit. Sjöman (2008)]

Skog, Rolf (2025), *Rodhes Aktiebolagsrätt*. Upplaga 28:1, Stockholm: Norstedts Juridik AB. (2025, version 28, JUNO).

[Cit. Skog (2025)]

Smits, Jan M., 'What is Legal Doctrine? On the Aims and Methods of Legal-Dogmatic Research' (September 1, 2015). Rob van Gestel, Hans-W. Micklitz & Edward L. Rubin (eds.), *Rethinking Legal Scholarship: A Transatlantic Dialogue*, New York [Cambridge University Press] 2017, s. 207–228, Maastricht European Private Law Institute Working Paper No. 2015/06.

[Cit. Smits (2015)]

Stattin, Daniel, 'Om aktieägaravtal', JT 2004/05 nr 1 s. 99–112.

[Cit. Stattin (JT 2004/05)]

Stattin, Daniel, 'Några anmärkningar om aktieägaravtal som rättsinstitut', JT 2011/12 nr 3 s. 755–765.

[Cit. Stattin (JT 2011/12).]

Stattin, Daniel & Svernlöv, Carl (2013), *Introduktion till aktieägaravtal*. 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik.

[Cit. Stattin & Svernlöv (2013)]

Svernlöv, Carl (2023), *Aktiebolagslagen – En översikt*. 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik.

[Cit. Svernlöv (2023)]

Tobler, Westerlund Simona (2018), 'Avtalsfrihet inom det aktiebolagsrättsliga normkomplexet', i: Stattin, Daniel & Strandberg, Jenny (red.), *Aktieägaravtal – Ett symposium*, uppl. 1:1, Uppsala: Iustus Förlag, s. 112–150.

[Cit. Westerlund (2018)].

Östberg, Jessica (2026), *Metodfrågor i aktiebolagsrätten*. (2026, version 1, JUNO). Norstedts Juridik.

[Cit. Östberg (2026)].